

Siive Kams

**AKTSIATESSE JA ETF INVESTERIMISE VÕIMALUSED
JA RISKID ÄRINDUSE JA HALDUSE ÕPPEKAVA
NÄITEL**

LÕPUTÖÖ

Teenusmajanduse instituut

Ärijuhtimise õppekava

Juhendaja: Ave Nukka

Mõdriku 2022

Autori deklaratsioon ja lihtlitsents

Mina, Siive Kams, tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutaud teiste autorite sh juhendaja teostele on viidatud õigupäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuiskuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

Juhendaja Ave Nukka */allkirjastatud digitaalselt/*

Lõputöö on kaitmisele lubatud Tallinna Tehnikakõrgkooli teenusmajanduse instituudi direktori korraldusega nr 1-14/55 kuupäev 02.05.2022.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Siive Kams,

sünnikuupäev: 16.11.1997

annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
AKTSIATESSE JA ETF INVESTEERIMISE VÕIMALUSED JA RISKID ÄRINDUSE JA
HALDUSE ÕPPEKAVA GRUPI NÄITEL.

1. reprodutseerimiseks säilitamise eesmärgil;
2. elektroonseks avaldamiseks kõrgkooli repositooriumi kaudu;
3. kui lõputöö avaldamisele on instituudi direktori korraldusega kehtestatud tähtajaline piirang, lõputöö avaldada pärast piirangu lõppemist.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et:

1. lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi;
2. PDF-failina esitatud töö vastab täielikult kirjalikult esitatud tööle.

Mõdriku, 05.05.2022 */allkirjastatud digitaalselt/*

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. AKTSIATESSE JA ETF-I INVESTEERIMISE VÕIMALUSED JA RISKID	7
1.1 Investeermine aktsiatesse	9
1.1.1 Aktsia mõiste ja olemus	9
1.1.2 Aktsiad investeeringuna	11
1.1.3 Võimalused ja riskid investeerimisel aktsiatesse	13
1.2 Investeermine ETF-idesse	15
1.2.1 ETF mõiste ja olemus.....	16
1.2.2 ETF-id investeeringuna.....	18
1.2.3 Võimalused ja riskid investeerimisel ETF-idesse	19
1.3 Võrdlustabel aktsiatesse ja ETF-idesse investeerimisel.....	22
2. EMPIIRILISE UURINGU METOODIKA	23
3. KÜSITLUSE TULEMUSED JA ANALÜÜS	25
3.1 Üldandmed küsitlusele vastanute kohta	25
3.2 Üliõpilaste investeerimisalane teadlikkus	27
3.3 Üliõpilaste teadlikkus võimalustest ja riskidest investeerimisel aktsiatesse.....	35
3.5 Järeldused ja ettepanekud.....	40
KOKKUVÕTE.....	42
SUMMARY	44
VIIDATUD ALLIKAD.....	46
LISAD	52
Lisa 1. Küsimustik	53

SISSEJUHATUS

Eesti majandus on olnud viimastel aastatel kasvutrendis, mis on ületanud pikaajalist jõukohast taset (Kask, 2020). Kuid hoolimata sellest on Eesti elanike finantskirjaoskuse tase suhteliselt madal. Hiljuti avaldatud Turu-uuringu tulemusel, mis on koostatud Rahandusministeeriumi algatusel Turu-uuringute AS poolt, kus uuringu eesmärgiks sooviti välja töötada varasemast asjakohasem finantskirjaoskuse uuringu meetod, kaardistades Eesti elanike teadmisi, hoiakuid ja käitumist rahaasjades. Uuringu tulemustes selgus, et 60% Eesti elanikest peab oma teadmisi keskmiseks, 17% oli neid, kes pidasid enda teadmisi rahaasjadest kõrgeks ning 2% lausa väga kõrgeks. Keskmisest kõrgemaks peavad oma teadmisi noored, kõrgharidusega inimesed, ettevõtjad, suurema sissetulekuga ja Tallinnas elavad inimesed. Uuringu tulemustes selgus veel, et varasemalt läbiviidud uuringuga võrreldes ei ole finantskirjaoskus Eesti elanike seas suurenenud ning kohati on see hoopis vähenenud (Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring, 2019, lk 125). Investor Raivo Hein sõnul on inimeste investeerimisteadlikkus väga madal, sest neile ei ole investeerimist kunagi õpetatud (Liiva, 2019).

Investeerimise võimalustest ja vajadusest räägitakse tänapäeval aina rohkem. Sellel teemal on koostatud mitmeid uurimustöid ja uuringuid, välja selgitamaks, millised on inimeste teadmised ja samas andmaks ülevaate vajalikust informatsioonist, mida inimesed investeerimisest teadma peaksid. Sellised uuringud aitavad välja selgitada inimeste eelistusi investeerimisel. Swedbanki Rahaasjade Teabekeskuse tellimusel viidi läbi uuring, kus Eesti elanike hinnangul on kinnisvara parim vaba raha paigutamise võimalus. Uuringus toodi välja põhjuseid, miks inimesed ei investeeriks aktsiatesse - puudulikud teadmised ja kogemus ning ebapiisavad säästetud rahasummad (Uuring: eestimaalased peavad parimaks investeringuks kinnisvara, 2018). Eesti ühiskonnas tegelevad aktiivsemalt investeerimisega peamiselt küpsemas eas rahaliselt edukamad inimesed, kellel on aegadega kogunenud korralik finantspuhver. On koostatud uuring, mille tulemusel selgus, et noori ei huvita investeerimine, aga paljud neist siiski säästavad (Uuring: peaaegu pooled Eesti noored ei pea investeerimist vajalikuks, 2019).

Teema on väga aktuaalne olnud juba pikemat aega, rohkem tähelepanu on investeerimine saanud tänu pensionifondide vabatahtlikuks muutmisele, kuid päevakajalisus suureneb veelgi tänu hetke kriisiolukorrale, mille tulemusel tehakse erinevaid uuringuid inimeste teadlikkusest ja hinnanguid erinevate investeerimisvõimaluste ja riskide suhtes (Rämson, 2019, lk 5). Hetke majandusolukorras

valitseb ebakindlus, aktsiaturud on pidevas kõikumises. Antud eriolukorra tõttu on aktsiaturud languses, mis tähendab hindade odavnemist. Osa investoreid on kriisi tõttu jäänud pessimistlikuks, kuid leidub investoreid, kes hetkel otsivad sooda sinemispunktiga aktsiate ostmist. See annab hiljem neile eelise aktsiaturu tõusul müüa kallimalt maha kriisi ajal ostetud aktsiad (Admiral Markets, 2020).

Ärilehes välja toodud TOP101 Eesti väärtuslikemate ettevõtete edetabelis kirjutati koroonamõjust ettevõtete edule. Antud tabel põhineb 2019. aasta ettevõtete majandusaruannetel, mida Covid-19 veel suuresti mõjutada ei saanud, kuid antud tabelis on siiski koroonamõjusid juba rohkem näha. „Kevadise koroonalaine ajal toimus börsil paanikamüük nagu see on tavaks, kui toimub mingi sündmus, mida esimese hooga ei osata kvantifitseerida“, kirjutab Sulev Raik Ärilehes (Raik, 2020). Võrreldes varasema ajaga on suuresti tõusutrendis olnud ETF-id ehk börsil kaubeldavad fondid (Exchange Traded Fund) (Siegel, 2019, lk 322).

Eksperdid ja Eesti suurima rahatarkuse grupi Kogumispäevik liikmed julgustavad inimesi alustama või jätkama investeerimisega, sest antud olukord on rohkem soosiv kui eelmise või selle aasta alguses. Eksperdid soovivad raha paigutada pigem laiapõhjalistesse indeksfondidesse ja samuti aktsiatesse, mille hinnad muutuvad investeerimiseks aina meeldivamaks (Rebane, 2020). Eriti soovituslik on alustada juba varakult, noores eas, sest noor saab ära kasutada liitintressi jõudu. Enamus inimesi on teadlikud, et investeerimisel on investeerija oluliseks ressursiks aeg, mis avaldubki just liitintressis. Liitintress tähendab, et investeeritud raha kasvab igal aastal teatud protsendi võrra ning igal aastal teenitud raha hakkab veel omakorda karvama. Soovituslik on igakuiselt veel ise juurde lisada juba olemasolevale summale kasvõi väikeste summade kaupa, sest olles kannatlik ja järjepidev hakkab raha aina enam kasvama. Alustades noorelt on liitintressiga võimalik saavutada finantsvabadus kiiremini (Kraun, 2017).

Lõputöö eesmärk on välja selgitada teadmised investeerimisest aktsiatesse ja ETF-idess ärinduse ja halduse õppesuuna näitel, et teha järeldusi ja ettepanekuid õppekava arendamiseks.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised ülesanded:

- välja selgitada teoreetilised põhimõtted investeerimisel aktsiatesse ja ETF-idesse;
- välja selgitada investeerimisega kaasnevad võimalused ja riskid;
- koostada lõputöö empiirilise uuringu metoodika;

- analüüsida Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekava grupi üliõpilaste teadmisi investeerimisvõimalustest ja riskidest aktsiatesse ja ETF-idesse;
- teha uuringu põhjal järeldusi ja ettepanekuid õppekava arendamiseks.

Lõputöös on kasutatud erinevaid allikaid. Peamiselt võrgumaterjale, kuid on ka kasutatud kirjandust nagu näiteks Äripäeva raamatut „Investeermise teejuht“, mis on avaldatud 2007 aastal. Raamat sisaldab mitme erineva autori poolt üles kirjutatud teadmiseid. Töös on kasutatud lisaks veel tutumaid kirjandusi Jaak Roosaarelt, Sepo Saariolt ning Jeremy J.Siegel raamatut „Aktsiad Pikaajalise Investeeringuna“.

Lõputöö esimeses peatükis käsitletakse investeerimise teoreetilisi põhimõtteid lähemalt, mida investeerimine tähendab ning tutvutakse kahe erineva kuid samas sarnase investeerimise võimalusega. Esimene peatükk koosneb kolmest alapeatükist. Esimeses alapeatükis tuvustatakse lähemalt aktsiaid, selgitatakse investeerimist aktsiatesse, samuti aktsiate mõistet ja olemust, kirjeldatakse aktsiaid kui investeeringuna ja esimese alapeatüki lõpetuseks räägitakse riskidest ja võimalustest investeerides aktsiatesse. Teine alapeatükk keskendub teisele investeerimisinstrumentile, milleks on ETF-id. Sarnaselt aktsiate teoreetilise osa struktuurile on ka ETF-ide teoreetiline pool ülesehitatud. Alustuseks tutvustatakse lähemalt ETF-ide investeerimist, seletades nende mõistet ja olemust, kirjeldatakse ETFe kui investeeringuna ning on välja toodud võimalused ja riskid investeerides antud varaklassi. Kolmandas alapeatükis tuuakse välja võrdlustabel, kus võrreldakse lõputöös käsitlevaid investeerimisinstrumente. Teises peatükis on välja toodud lõputöö empiirilise uuringu metoodika. Kolmandas peatükis käsitletakse empiirilise uuringu tulemuste analüüsi. Kolmas peatükk on jaotatud veel omakorda alapeatükkideks. Esimeses alapeatükis on kokkuvõtte vastajatest, teisest alapeatükis kirjeldatakse vastajate investeerimisharjumusi ja üldisemat teadlikkust. Kolmandas alapeatükis on töös analüüsitud lähemalt Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekava grupi üliõpilaste teadlikkust investeerimisvõimalustest ning riskidest investeerides aktsiatesse ja ETF-idesse. Neljandas alapeatükis tuuakse välja üliõpilaste ettepanekud, mis aitaksid tõsta investeerimisalaseid teadmisi koolis ning millistelt investeerimisgurudelt soovitakse koolis läbi koolituste õppida. Uuringu tulemusi on võimalik kasutada üliõpilaste investeerimisaktiivsuse planeerimiseks ning samuti annab võimaluse koolidesse sisse tuua lisa loenguid/koolitusi.

1. AKTSIATESSE JA ETF-I INVESTEERIMISE VÕIMALUSED JA RISKID

Investeerimist peetakse kui tervisespordiks, mis hoiab vormis, küll aga ainult rahalises mõttes (Zirnask, 2007, lk 17). Investeerimise all peetakse silmas vara või objekti, mis on omandatud eesmärgiga teenida tulu. Majanduslikus mõttes on investering aga kaupade ostmine, mida kasutatakse tuleviku rikkuse loomiseks. Investeerimisest saadakse aru kui tegevusest, kus raha paigutatakse mõnda projekti, kas käivitamiseks või laiendamiseks, vara või intressi ostmiseks, eesmärgiga kasvatada sissetulekut või aja jooksul suurendada väärtust (Chen, 2021). Võimalusi investeerimiseks on väga erinevaid. Investeerida saab erinevatesse varaklassidesse, näiteks väärtpaberitesse, mida peetakse investori jaoks üheks parimaks viisiks oma kapitali suurendamisel. Väärtpaberit defineeritakse mistahes finantsinstrumendiks, mis on rahakstehtav. (Mis on väärtpaber ja kuidas nendega kaubelda?, 2020). Finantsinstrumendi mõistet seletatakse järgnevalt: „on leping, mille tulemusena tekib ühele osapoolle finantsvara ehk raha ja teisele poolele finantskohustus ehk teisele osapoolle tasutud raha või muud finantsvarad ning omakapitaliintsumment, mis on leping andes õiguse osaleda ettevõtte netovaras“ (RTJ 3-Finantsinstrumendid, 2020, lk 3). Väärtpaberite alla liigitatakse aktsiad, investeerimisfondid, võlakirjad jne, kuid veel on erinevaid võimalusi investeerida: hoiustesse, ühisrahastusse, kinnisvarasse, väärismetalli, toorainetesse, valuutaturgudesse või krüptoturgudesse, maasse, laenude andmisesse või hoopis ettevõtte arendamisse (Mis on investeerimine?, 2019) (InfoViking, 2022).

Kui inimestelt küsida, et miks tuleks investeerida, siis enamasti saaks sealt vastuseks, et jõukaks saada, et säästetud raha kaitsta inflatsiooni eest või näiteks, et raha peab raha tegema (Zirnask, 2007, lk 11). Siiski ei tegele paljud investeerimisega aktiivselt. Põhjuseid selleks võib olla erinevaid, näiteks usutakse kuuldud jutte või koguni müüte investeerimise kohta ja see on muutnud inimesed pelglikuks (Tõnisson, 2020). Enim levinud müüdid investeerimise kohta kõlavad järgmiselt: kui on soov investeerida, peab olema piisavalt raha, sest väikeste summadega ei ole mõttekas investeerimist alustada; see on liiga riskantne; vähesed teadmised või üldse puudulikud ning kui investeerida oleks vaja on palju teadmisi või kui investeerida aktsiatesse on tegemist õnnemänguga, veel on müüt vanusest tulenev, et kõrgemas eas on hilja investeerimisega alustada (Tõnisson, 2020) (Ärileht sisuturundus, 2021). SEB on läbi viinud kiiruuringu, kus leiti, et 41% Eesti inimestest peavad aktsiaturgudel investeerimise takistuseks puudulikke teemakohaseid teadmisi. Vähesed pidasid takistuseks ka vajalike vahendite olemasolu (Mihkels, 2021). Üheks parimaks viisiks jõukuse

kasvatamisel peetakse investeerimist, mis annab meile vabaduse tegeleda asjadega, mis meile meeldivad ja vabastab kammitsatest (Kivinurm-Priisalm, 2007, lk 105). Investeerimisega alustamine nõuab aega, pühendumust ja huvi. Enne kui alustada investeerimisega tuleks eelnevalt endale selgeks teha, milline on hetkeline isiklik majanduslik olukord ning kas see võimaldab alustada investeerimisega. Järgmiseks peaks seadma eesmärgi kui pikalt soovitakse investeerimisega tegeleda, kui suur on riskitaluvus ning portfelli likviidsus ja kui palju aega ollakse reaalselt valmis pühendama investeeringu tegemisteks ja jälgimiseks (Kivinurm-Priisalm, 2007, lk 106-107). Teada on see, kui soov on alustada investeerimisega, siis saab teha seda igas vanuses, selleks ei pea olema algselt suuri summasid, sest alustada saab ka väiksemate summadega ja kui enne alustamist selgeks teha põhitõed ja põhimõtted, saavad investeerimisega tegeleda kõik, kellel on huvi ja tahtmist (Kivinurm-Priisalm, 2007, lk 138). Samuti on veel investeerimise juures võimalus, et kui sa ise ei soovi aktiivselt jälgida investeeringuid, siis saab ühendust võtta professionaalsete nõustajatega ja usaldada investeerimiseotsused neile (Kivinurm-Priisalm, 2007, lk 110).

Investeerimise positiivse väljundi saavutamiseks tuleb selle nimel töötada, et soovitud investeering täidaks enda eesmärgi, oleks hea tootlusega ja teeniks kasu. Võib olla olukordi, kus investeering on negatiivses seisus, näiteks kriitilisemates majandusolukordades. Selle tulemusel võivad suureneda investeerimise riskid, mis omakorda teeb paljusid investoreid pelglikuks. Sellises olukorras soovitatakse võimalusel hajutada riske, leides võimalusi luua lisasissetulekuid või paremat rahalist kindlustunnet tulevikuks (Rämson, 2019, lk 6).

Sisenedes algajana investeerimismaailma võivad hirmutada riskide suurus, teadmatuse, milline on riskide taluvus ning tihti ohtlikuimaks ning suurimaks võib osutuda hirm kaotada raha (Tanilas, 2020). Eelnevalt on töös maininud, millised küsimused võiks enne investeerimise alustamist läbi mõelda ja endale selgeks teha. Soov ja võime riski võtmisel võivad olla investeerimisel väga erinevad. On teada, et investeerimisel käib tulusus ja risk käsikäes (Vörklaev, 2007, lk 87). Investeerimisel mõõdetakse riski standardhälbe abil, kus ühtlasem tulumäär näitab stabiilsemat standardhälvet. Kui standardhälve on kõrge, siis tavaliselt on ka riski tase kõrgem, ja kui väiksem, siis vastupidi (Vörklaev, 2007, lk 95). „Standardhälve on ruutjuur dispersioonist ehk juhusliku suuruse varieeruvuse mõõdust, mis näitab, kui palju uuritav suurus varieerub. Standardhälbe arvutamiseks liidetakse kõigepealt keskväärtused, mille summa jagatakse andmepunktide arvuga“ (Rohtjärv, 2016, lk 13). Investoritel tuleb silmitsi seista väga paljude erinevate riskidega, näiteks ühed olulisemad finantsriskid on: likviidsusrisk, tururisk, dividendirisk, valuutarisk, depoorisk, regulatoorne risk,

hinnarisk ja arveldusrisk (Vörklaev, 2007, lk 99). Oluline on investeerimisel riske hajutada ehk paigutada vara mitmesse investeerimisobjekti. Jaotamine aitab vähendada üksiku investeeringu ebaõnnestumise mõju (Investeermise ABC, 2020). Riske ei pea püüdma ilmtingimata vältida, kuid neid tuleks rakendada enda heaks, tuleb õppida riske mõistma ja kontrollima, sest paratamatult on investeerimisel riskid ning miski seda ei muuda (Vörklaev, 2007, lk 100).

Aktsiad ja ETF-id ei ole olnud just kõige populaarsemad investeerimisvõimalused, kuid ajaga on nendesse investeerimisinstrumentidesse investeerimine suurenenud, mistõttu keskendutakse antud töös valitud kahele varaklassile.

1.1 Investeermine aktsiatesse

Investeermine aktsiatesse on tänapäeval tehtud niivõrd lihtsaks - selleks, et investeerida, peab olema pangas klient ja omama väärtpaberikontot. Tänu interneti arengule on saanud hoogu juurde ka investeerimine veebi teel, mis on teinud paljudele inimestele rohkem kättesaadavamaks finantstooted ja -teenused ning geograafilised tõkked eemladanud. Kui varasemalt pidid investorid sõltuma ainult enda maakleritest, siis tänapäeval on igal investoril võimalus osaleda ise rohkem aktsiate ostmisel ja müümisel (Srivastava, 2020). See mõjutanud ka Eesti inimesi rohkem aktiivsemalt investeerima aktsiatesse. Huvi investeerimise vastu on iga aastaga kasvanud, mis omakorda paneb rohkem inimesi väärtpaberitekontosid avama (Rämson, 2019). Antud peatükis kirjeldatakse aktsiate mõistet, selgitatakse aktsia olemust, mis on aktsia investeeringuna ning kirjeldatakse riske ja võimalusi aktsiatesse investeerimiseks.

1.1.1 Aktsia mõiste ja olemus

Tutvudes erinevate materjalidega, kus kirjeldatakse aktsiaid kui ühte investeerimisvõimalust, võime kõikidest allikatest saada sarnase definitsiooni. Antud juhul on valitud defineerimaks aktsiat läbi „Investeermise teejuht“ (2007, lk 60) raamatu, kus kirjeldatakse aktsiat kui väärtpaberit, mis näitab selle omaniku õigust osale ettevõtte varast ja kasumist. Aktsia omamine ei anna otsest õigust ettevõtte igapäevatöös kaasa lüüa, kuid võimaldab saada osa ettevõtte rõõmudest ja muredest. Välja on toodud kaks põhilisemat aktsiatüüpi, milleks on lihtaktsiad ja eelisaktsiad (Vallikivi, 20017, lk 60).

Kõige levinum aktsiate liik on lihtaktsia, millest koosneb enamasti ettevõtte aktsiakapital. Lihtaktsiate omamisel ei ole võrreldes teiste aktsionäridega erilisi privileege ja omamisele pole seatud piiranguid (*Väärtpaberite teejuht*, 2008, lk 14). Lihtaktsiat nimetatakse kõige tavalisemaks aktsiaks,

mille tulu saab omanik aktsiahinna tõusust ja dividendidest. Lisaks saavad aktsionärid lihtaktsia omamisel hääleõiguse aktsionäride üldkoosolekul. Küll aga saavad lihtaktsia omanikud oma osa viimasena peale kasumi jaotamist või ettevõtte likvideerimist (Investeerimisõpik, 2020). Teine võimalus peale lihtaktsiaid on võimalus omada ka eelisaktsiaid, mis on väiksema riskiga ja dividendid makstakse välja enne dividendide maksmist lihtaktsiate omanikele. Eelisaktsionäride nõuded on eespool ka ettevõtte pankroti korral ja neil puudub hääleõigus ehk ettevõtte juhtimises ei ole võimalust kaasa rääkida. Üheks miinuseks on fikseeritud tulu dividendidelt, mistõttu saavad eelisaktsionärid ettevõtte kasumist ja väärtusest osa vaid piiratud ulatuses (*Väärtpaberite teejuht*, 2008, lk 14-15).

Aktsiate omandamisel tekivad niinimetatud aktsionäriõigused, mis on seadusega sätestatud ja põhikirjaga ettenähtud (Aktsiad, 2020). Äriseadustik (§ 221-222) ütleb, et aktsiaselts on aktsiakapital, mille moodustavad jaotatud aktsiad ja väärtust väljendatakse kohalikus valuutas (Rämson, 2019). Aktsia minimaalsem nimiväärtus või arvestuslik väärtus on Äriseadustiku (§ 223 lg 1, 3) kohaselt 10 senti, alla antud väärtuse aktsiad on tühised. Üldiselt on aktsiad nimelised (*registered shares*), kuid maailmas esineb samuti esitajaaktsiaid (*bearer share*), mille korral tõendab omandit aktsiasertifikaat (*stock certificate*). Aktsiad, mis on omandatud Eestis, peavad olema registreeritud Eesti väärtpaberite keskodepositooriumis, vastavalt väärtpaberite registri pidamise seadusele. Keskreistrisse kantud aktsiatele pannakse unikaalne ja rahvusvaheliselt tunnustatav identitiseerimiskood (ISIN). Omades nimeliste aktsiate õigusi, peab õigusi omav isik olema kantud samuti aktsiaraamatusse (Aktsiad, 2020).

Ettevõtte puhul, kes soovib laieneda või osta mõnda teist ettevõtet, aga selleks puuduvad piisavad vahendid, on lahenduseks aktsiaemissioon. Aktsiaemissiooniga müüakse aktsiaid, aidates vältida tähtajaliste võlakohustuste võtmist ja intressimakseid (*Väärtpaberite teejuht*, 2008, lk 16). Kui on soov suurendada ainult aktsiakapitali, siis on võimalik kasutada fondiemissiooni, mis tähendab aktsiakapitali suurenemist omakapitali arvelt, ilma sissemaksid tegemata. Fondiemissioon aitab tõsta aktsiatega tehtavate tehingute arvu, mis on ka Eestis väga levinud (Vallikivi, 2007, lk 63).

1.1.2 Aktsiad investeringuna

Tavaliselt vaadatakse aktsiabörsi kui mingit õnnemängu, kus tuleb tabada õiget tõusuhetke ostmiseks ja langushetke müümiseks (Oja, 2020). Investeerimishuviline, kes soovib Eestis aktsiatega investeerida, saab investeerida panga kaudu, maaklerfirma kaudu või siis balti börsil, teatud kui Nasdaq Baltic (Mis on aktsiad?, 2020). Balti börsidel, nagu ka kõigil teistel börsidel, investeerimiseks peab investor esmalt avama väärtpaberikonto. Peale konto avamist peaks iga investor, kes peab enda rahast lugu, tutvuma konkreetse ettevõttega, mille aktsiatesse on plaan investeerida (Lind, 2007, lk 189-190).

Nasdaq Baltic ehk Balti väärtpaberiturg koondab enda alla nii Tallinna, Riia ja Vilniuse börse. Balti börside peamised eelised on soodne majanduskeskkond, suhteliselt kiire majanduskasv ning tuttavad ettevõtted. Lisaks on saadaval rohkem informatsiooni, puuduvad suured teenustasud ja ei ole otsest valuutariski. Küll aga võib esineda madalat likviidsust ja aktsiate lühikeseks müük ei ole võimalik. Tuntumad ettevõtted Tallinna börsil on Tallink Grupp, Nordecon ja Harju Elekter; Riia börsil Olainfarm ja HansaMatrix; Vilniuse börsil Apranga ja Klaipedos Nafta (Siniloo, 2019). Balti börs on rangelt reguleeritud ning Euroopa Liidu poolt kehtestatud direktivide täitmist kontrollib kohalik finantsinspeksioon. Antud juhul on Balti börsi turunõuded palju rangemad kui näiteks First Northil. Nasdaq Gruppil on lisaks opereeriv alternatiivturg, milleks on First North, mis Euroopa Liidu direktivide tähenduses ei kohandu seatud regulatsioonidega ja mida nimetakse mitte reguleeritud turuks, seal on kauplemine mitmepoolne (Investoriteliit, 2020). Käesolevas lõputöös kauplemist ei uurita, kuid investeerimise variandina soovitakse tuua selle seletuseks välja. Investeerimine ja kauplemine on kaks erinevat viisi, kuidas on võimalik finantsturgudel kasumit teenida (Teleks, 2021). Investeerimine on raha paigutamine varasse, mille väärtus ajaga kasvab (Oja, 2021). Kauplemine on aga turgudel lühiajaliste tehingute tegemine ning sagedaste positsioonide muutustega (Investeerimine vs kauplemine - millised on nende erinevused, 2020).

Pea igas riigis on enda börs ja enda turureeglid. USA-s on ühtne turg nagu NASDAQ, mille tuntuimaks turuks on NYSE – *New York Stock Exchange* ehk New York väärtpaberiturg. Euroopas teguseb OMX ehk Põhja-Balti piirkonnas tegutsev rahvusvaheline ettevõtte OMX Exchange, mille alla kuulub mitu erinevat kohalikku väärtpaberibörsi: Balti riikide börsid, Helsingi, Kopenhaagen ja Stockholm (Martin, 2005). On olemas ka Londoni börs, Saksamaal Boerse/XETRA süsteem (Lind, 2007, lk 201-202). XETRA on võrdlusturg Saksamaal kauplemiseks samuti börsil kaubeldavate fondide (ETF) suhtes turuliider (*Trading*, 2022).

Balti börsi põhi- ja lisanimekiri koosneb mitmetest erinevatest ettevõtetest. Aktsiad jagunevad Balti börsidel Balti põhininekirja ja Balti lisanimekirja, võlakirjad on noteeritud Balti võlakirjade nimekirjas (Väärtpaberite teejuht, 2008). Noteeritud väärtpaberitega kaubeldakse väärtpaberibörsil põhininekirjas (Loe, kuidas jagunevad börsid, 2013). Börsi põhininekirja kuuluvad need ettevõtted, mis on tegutsenud vähemalt kolm aastat, millel on kindlustatud finantsseis ja turuväärtus vähemalt 4 miljonit eurot, korrapärane raamatupidamine vastavalt rahvusvahelisele finantsaruandlusestandardile (IFRS) ning piisavalt osakuid, et vabalt kaubelda. Kui mõni ettevõtte soovib liituda Balti lisanimekirjaga, siis antud juhul ei kohaldu talle põhikirja liikmeks saamise erinõuded (Turgudest, 2022).

Aktsiate põhjal hinnatakse ettevõtete väärtust turul, seega on aktsiale antud nimiväärtus või turuväärtus (Rämson, 2019). Välja võib lasta aktsiaid nii nimiväärtusega kui ka ilma nimiväärtuseta. Nimiväärtuse korral on tegemist aktsia nominaalväärtusega, mis on võrdeline äriühigu asutamisel tehtud rahalise või mitterahalise sissemaksega ühe aktsia kohta. Nimiväärtuseta korral määratakse aktsiale arvestulik väärtus (Minuraha, 2020). Aktsiate hinda reguleerib börsil turuväärtus, mida reeglina peetakse ka õiglaseks väärtuseks, eeldusel, et aktsiatel on olemas aktiivne järelturg (Aktsiad, 2020). Aktsiate turuväärtus peegeldab seda kui heas seisus mingi ettevõtte parasjagu on, mistõttu peavad aktsiainvestorid seda kõige olulisemaks väärtuseks (Investeerimisõpik, 2020). Turuväärtust mõjutavad paljud tegurid, näiteks ettevõtte käekäik, kus ettevõtte tegutseb, kui suur on ettevõtte ja majandussektori käekäik (Minuraha, 2020). Aktsiate väärtust börsil mõjutavad palju ka positiivsed ja negatiivsed uudised. Positiivsete uudiste korral tavaliselt suureneb nõudlus ja aktsia hind tõuseb, aga negatiivsed uudised teevad investorid ärevaks ja aktsiatest tahetakse loobuda ka kõige madalama hinna korral. See illustreerib, et lühemal perioodil mõjutavad aktsiahinna kujunemist suuresti tunded, aga pikemal perioodil üldine majanduslik areng (Saario, 2019, lk24-25). Pikaajalise investori huvides ei olegi eriti oluline, kas aktsiaid osta langustsükli põhjas, tõusutsükli tipus või kusagil vahepeal. Palju tähtsam on see, et väärtpabereid soetataks süstemaatiliselt. (Oja, 2020).

Sarnaselt ETF-idega ja eelpool mainitule tuleb aktsiate ostmiseks avada väärtpaberitekonto, mida on võimalik teha igas Eesti suuremas pangas või internetipangas. Tegemist on justkui tavalise pangakontoga, aga raha asemel hoitakse seal väärtpabereid. Dividendi portfelli ehitamisel on tavaliselt kaks võimalust, teha seda eraisikuna või ettevõtteks. Ettevõtte puhul tuleks aga arvestada, et dividendid kuuluvad topelt maksustamisele. Kaasnevad ka raamatupidamiskulud ja tuleb esitada erinevaid aruandeid. Küll aga annab ettevõtteks tegutsemine mõnevõrra vabamad käed instrumentide

ja teenusepakkujate valikul. Seejuures eraisikuna on võimalik tulumaksustamist edasi lükata, kuid selle eest on aruandlus keerulisem ja esinevad piirangud. Eestis ei ole dividendide puhul vaja midagi deklareerida, kui just ei ole tegemist investeerimiskontoga. Saadud tulu on võimalik lihtsalt ära kulutada, sest maksud on tasunud dividende maksev ettevõtte, kuid peaks arvestama sellega, et kui on plaan müüa aktsiaid, siis teenitud tulu pealt tuleb järgmisel aastal tasuda tulumaksu (Roosaare, 2016, lk 92-93).

Siinkohal tuleb tähelepanu pöörata sellele, et investeerimiskonto ei ole väärtpaberikonto. Enne tehingu tegemist oleks mõistlik veelkord enda strateegia läbi mõelda ja olla teadlik, milliste summadega toimetama hakkatakse. Järgnevalt keskendume sellele, kuidas täpsemalt toimub aktsiate ostmine. Esimeseks sammuks peaks olema ostuorderi loomine, mille leiab internetipangast „aktsiate ost-müük“ alt. Järgmiseks tuleb täita tehingusisestamise andmed. Peale andmete täitmist tuleb kõik andmed üle vaadata ja veenduda, et tehing sai kontrollitud ja viimaks saata tehingukorraldus täitmisesse (Roosaare, 2016, lk 94-96). Ostes või müües aktsiaid tekivad mingil hetkel siiski ka tehingu kulud, mida on ETF-idega samal tasemel.

1.1.3 Võimalused ja riskid investeerimisel aktsiatesse

Investeering aktsiatesse on tänapäeval muutunud tänu tehnoloogia arengule niivõrd lihtsaks. Kui varasemalt oli vaja maakleri teenuse kasutamisel minna kohapeale või neile helistada, siis tänu tehnoloogia arengule on tehtud asi mugavamaks - suuresti on kasutusel tehingute tegemised läbi interneti (Äripäev, 2013). Lisaks on aktsiainvesteeringu tugevuse puhul tegemist likviidsusega ehk kui kiiresti on võimalik vara müügist raha saada, tüüpiliselt toimuvad aga aktsia tehingud kiiresti (Rämson, 2019).

Aktsiatesse investeerimisel ei ole investoril tavaliselt selget ettekujutust, kui suure riskiga on tegemist, kuidas hajutada või milliste objektide väärtus on tihedasti üksteisega seotud. Ebakindlus ja suur risk kaasnevad suure tulususega, mille puhul riski mõistmine on keskne osa ja edu võti. Riskianalüüsi abil saab aga võetud riski analüüsida. Analüüsi tulemus näitab, kas tegemist on olnud suure riskiga või hoopis on riski võetud liiga vähe. Viimase puhul on tegemist investoriga, kellel on teadmisi vähe, mille tõttu tunneb investor tõenäoliselt hirmu, teadmata, kuidas täpselt investeerimisturg toimib (Saario, 2020, lk 99-100). Aktsia hinnad võivad kõikuda väga suurelt, millega kaasneb reaalne risk enda rahast täielikult ilma jääda. Kuigi aktsiatesse investeerimine ei ole raketiteadus, võib sellega meisterlikuks saada igaüks, kuid see võtab aega. Samuti on aktsiatesse

investeerimisel tulu teenimisega - seda ei teenita tavaliselt koheselt, vaid algselt võidakse isegi mitu korda pisut raha kaotada, enne kui midagi teenitakse (Krusenvald, 2020). Investeerimiskriisi all mõeldakse tegeliku tootluse erinevust oodatavast tulususest ja ei ole reaalne loota, et väikese riskiga teenitakse suurt tulu. Ajalooliselt on olnud aktsiad ühed tootlikumad ja selle põhjal saab järeldada, et aktsiad on võlakirjadest riskantsemad (Investeerimisõpik, 2020).

Aktsia on riskantne väärtpaber, mille hind võib kõikuda suures ulatuses. Aktsia hinna kõikumine sõltub suuresti konkreetse firma majanduslikust olukorrast ja plaanidest (Mis on investeerimine?, 2019). Riski on võimalik osaliselt mõõta, kui uurida konkreetse väärtpaberi hinnakujunemist läbi ajaloo ning seda kui palju see sõltub teise väärtpaberi hinna dünaamikast samal ajal - see aitab hinnata aktsia tundlikust hinnamuutuste suhtes (Saario, 2020, lk 109). Ostes aktsiaid eeldab see ühe või teise aktsia ostmisel selle ettevõtte põhjalikku majandusseisu analüüsimist ja uurimist (Mis on investeerimine?, 2019). Sageli esitatakse börsiaktsia tabelites beetakordaja, mis näitab aktsiahinna kõikumust indeksi suhtes. Beetakordaja on üks, aga kui aktsia beetakordaja on üle ühe, siis on selle väärtus kasvanud rohkem kui hinnad keskmiselt. Samuti saab beetakordaja abil enda investeerimisportfelli riski suurendada või vähendada olenevalt sellest, mis on võetud hinnaliikumise põhisuunaks. Beetakordaja järel tuli finantsturgudele voliitsus mõiste, mis näitab aktsia hinnamuutuse ja turu keskmise hinnamuutuse seost. Mõõdupuuna kasutatakse päevahinna muutuste standarhälvet. Küll aga mida suurem on volatiilsus, seda enam on aktsia hind kõikunud. Seega annab volatiilsus teada ka kas tegemist on kasumi või kahjumiga (Saario, 2020, lk 109-111).

Investeerides aktsiaid on investoril võimalik saada tulu kolmel erineval viisil: kapitalituluna, kapitalitagastusena ja dividendina. Nagu antud töös eespool ka juba tutvustatud saab investeerimist alustada samuti kolmel erineval viisil: eraisikuna, ettevõtteks või eraisikuna kasutades investeerimiskonto süsteemi. Investeeringute maksustamine on mitmetest teguritest: kellel on plaan investeerida, millist tulu antud investeeringust saadakse ja kas on tegemist Eesti või välismaa aktsiatega (Roosaare, 2016). Ühe kalendriaasta jooksul sooritatud väärtpaberite müügitehinguid peab järgneval aastal deklareerima Maksu- ja Tolliametis. Siinkohal tuleb teha seda nii kahju toonud tehingutega kui ka kasumilike tehingutega. Võimalik on tasaarvestada kahjulikumad tehingud kasumlikega, kuid kui kahjumlike tehinguid on olnud rohkem, siis väärtpaberitehingutelt tulumaksu antud tuludeklaratsioonis tasuda ei tule (Tanilas, 2020). Investeerimisel ei ole tulude deklareerimine ainus maksustamine. Lisaks tuleb investeerimisel arvesse võtta, et võib esineda tehingutasusid sooritatud aktsiate ostmisel olenevalt sellest, millises pagas on tehtud tehing, sest tehingutasud on

samuti erinevad. Veel võivad lisanduda konto hooldustasud ja valuutavahetus kulud (Dividend investor, 2021). Hoolduskulud ja muud tehingukulud on tavaliselt kehtestatud fondivalitseja poolt, kelle juures on avatud väärtpaberitekonto (Mis on investeerimine?, 2019). Siiski on peale kulude ja riskide võtmist võimalus, et investeerimine võib osutuda emotsionaalselt stressirohkeks. Tegeledes aktiivselt investeerimisega võib peas keerelda väga palju erinevaid küsimusi ja see võib muutuda kurnavaks (Krusevald, 2020).

Investeerimisel on eduvõimalused paremad nendel, kes on põhjalikult süvenenud ja pühendunud sellele, et enda investeerimisstrateegia ellu viia. Edukate investorite kogemustest võib näha, et üliettevaatliku investeerimisstrateegia kasutamine ei aita võita. Börsiturul saab võita see, kes oskab kinni haarata juhusest, mida käest lasta oleks patt. Soodsate situatsiooni tingimuste korral tuleb riskida ja paigutada enda varast suur osa paljulubavatesse objektidesse (Saario, 2020, lk 100). Aktsiatesse investeerimisel on eelis saada üheks ettevõtte omanikuks, tänu millele on võimalik osa võtta aktsionäride üldkoosolekust. Samuti annab see õiguse osale ettevõtte varast ja kasumist, õigus dividendidele (Mis on investeerimine?, 2019).

Investeerimisriski on võimalik vähendada tänu teadmisele, et osa riskist on mõõdetav (Saario, 2020, lk 109). Läbi aastakümnete peetakse aktsiaid üheks parimaks viisiks rikkuse pikaajaliseks kasvatamiseks (Investeerimisõpik, 2020). Investoril või potentsiaalsel investeerimishuvilisel tuleb arvestada, et investeerimine vajab süvenemist ja see on aeganõudev, arvestades kõikide negatiivsete ja positiivsete olemustega. Mitmekülgne teadlikkus aitab vastu võtta otsuseid.

1.2 Investeerimine ETF-idesse

Nagu on öelnud Benjamin Graham „Investeerimine on tegevus, mille käigus põhjaliku analüüsi järel sooritatakse rahapaigutus, mis tagab põhiosa kaitstuse ning annab võimaluse mõistlikuks tootluseks“ (Investeerimine, 2022). Selles peatükis soovitakse lahti seletada ETF ehk börsil kaubeldava fondi (Exchange Traded Fund) olemust. ETF nimetatakse börsil kaubeldavaks fondiks põhjusel, et nendesse on võimalik investeerida nagu aktsiatessegi. Lisaks on ETF-id kuluefektiivsemad ja likviidsemad võrreldes investeerimisfondidega (Exchange-Traded Funds (ETF), 2022). Iga aastaga on üha enam muutunud börsil kaubeldavad fondid (ETF) populaarsemaks. ETF peetakse innovaatiliseks finantstooteks, mis on toodud turule 1993. aastal ning millest on saanud rohkete võimaluste maailm (Kress, 2017).

1.2.1 ETF mõiste ja olemus

ETF ehk börsil kaubeldav fond on väärtpaberite kogum, mida on võimalik osta ja müüa maaklerfirma kaudu või börsil (ETF investeerimine – Kuidas investeerida ETF-idesse?, 2020). ETF ehk börsil kaubeldav fond, mis hõlmab väärtpaberite kogumist ja sisaldab mitmeid erinevaid investeerimistüüpe, nagu: aktsiad, võlakirjad, toormed või erinevad erinevate investeerimisinstrumentide segu (Chen, 2022). ETF-idesse investeerimisel peetakse üheks olulisemaks teguriks indeksit. On välja toodud, et 85% kuni 95% tootlusest määrab ETF-i alusvara ehk indeks ning ETF on loodud püüdmaks antud hinnaliikumist. Sellepärast on soovituslik enne ETF-idesse investeerimist analüüsida esmajärjekorras nende alusindeksit. Peale alusindeksit on ka teisi tegureid, mis mängivad ETF-idesse investeerimisel oma rolli. Nendeks on kulud, likviidsus, noteerimise valuuta, börs, vastaspoole risk jne (Dividendi investor, 2015). ETF-i peetakse uusimaks finantsinstrumendiks peale indeksifutuuri, kaks aastakümnet varem. (Siegel, 2019, lk 322). Indeksifutuuri jaoks nimetatakse futuurlepinguid, mis annab investorile võimaluse täna osta või müüa finantsindeksit, mis avaldatakse tulevikus. Indeksifutuuere kasutatakse selleks, et spekulereida indeksi hinnasuuna üle, näiteks teevad investorid seda SjaP 500 puhul (Chen, 2021). Tegelikult on ETF-id välja kasvanud ühest 50 aasta kõige märkimisväärsemast uuendusest börsikauplemises, milleks oli aktsiaindeksite futuuride käibelaskmisest 1980-ndate alguses (Siegel, 2019, lk 324). ETF-id on kuluefektiivne viis investeerida konkreetse regiooni või sektori aktsiatesse. Erinevalt tavafondidest puuduvad ETF-idel sisenemis- ja väljumistasud, kuid sarnaselt investeerimisele aktsiatehingutega kehtivad teenustasud (ETF-id(börsil kaubeldavad fondid, 2022).

ETF-id jagunevad börsil kaubeldavateks indeksfondideks ja kinnisteks fondideks. Kus viimane lähtub fondijuhi otsustest ja esimene vastab mõne indeksi koosseisule, mis järgib indeksite liikumist, kuid ei ole mõjutatud fondijuhi otsustest (Investeerimisõpik, 2020). Indeksifonde, millega investeeritakse börsil on kolme tüüpi. Fond, kus jälgitakse konkreetset turuindeksit, majandussektorit jälgivad fondid ja fondid, mis jälgivad geograafilisi piirkondi. Jälgides fondide indekseid annab indeksfondidele mitmeid eeliseid suurema hajutuse ja madalamate riskide osas (Vallikivi, 2007, lk 66). Kinniste fondide puhul lähtutakse piiratud osakute arvust ja fondijuhi otsustest. Kinnised fondid investeerivad erinevatesse väärtpaberitesse näiteks aktsiad, võlakirjad ja teistesse erinevatesse tegevusaladesse nagu kinnisvara arendamine ja maavarade kaevandamine. Selle fondi puhul sõna „kinnine“ tähendab, et kapitali olemasolul ei tooda turule osakuid juurde (Vallikivi, 2007, lk 67). Kinniste fondide puhul puuduvad piirangud ja sellised fondid maksavad tihti kvartaalseid dividende.

Osakute hind sõltub suuresti sellest, kuidas kujuneb nõudlus ja pakkumine, antud olukord toob kaasa nii riske kui võimalusi (Investeeringisõpik, 2020).

Paljud institutsionaalsed investorid saavad ETF-ide müümise ja ostmise teel osa likviidsusest ja usaldusväärsusest, kuigi ETF-id on pigem mõeldud erainvestorite jaoks. Paljud institutsioonid kasutavad arbitraažsüsteemi (arbitraažkauplejat nimetatakse ka programmkaublejaks), et viia ETF hind kooskõlla selle alusvara väärtusega (ETF investeerimine – Kuidas investeerida ETF-idesse?, 2020). Arbitraažiks peetakse kauplemissstrateegiat, mille eesmärgiks on teenida kasumit identsete või sarnaste varade väikestest hinnaerinevustest. Antud stateegia puhul on tegemist hästi dokumenteeritud strateegiaga, mida kasutavad paljud erinevad kauplejad, alates uutest värsketest investoritest kuni riskifondi halduretini (Arbitraaž, 2020).

Otse emitentilt ostetava fondi ees esineb börsil kaubeldaval fondil mitmeid eeliseid. Kaubeldavus börsil on aktiivne, sest fondi saab osta ja müüa kohe ning selle hind muutub päeva jooksul reaalajas. Börsil kaubeldava fondi ostul ja müügil saab kasutada määratud hinnaga orderit, mõnedel turgudel ka kahjumit piiravalt (stop-loss) orderit. Esinevad madalad kulud, mis tähendab, et ETF fondi ostmisel ja müümisel ei pea tasuma kõrgeid sisenemis- ja väljumistasusid, teenustasu jääb aga ETF-del samaks, mis aktsiate ostmisel. Sarnaselt aktsiaga saab ka ETF-e börsil müüa lühikeseks või osta võimendusega, lisaks saab kaubelda ka optsioone (Vallikivi, 2007, lk 66). Müües kaubeldavat fondi lühikeseks, kasutavad kogenud investorid investeerimis- või kauplemissstrateegiat, mille alusel spekulatsioonina on see täiustatud kauplemissviis (Chen, 2021). Võimendusega ETF on fond, mis kasutab finantstuletis- ja võlainstrumente tootluse suurendamiseks. Eesmärk sellistel fondidel on hoida pidevalt finantsvõimendust investeerimisperioodi jooksul (ETF investeerimine – Kuidas investeerida ETF-idesse?, 2020). Rääkides veel optsioonidega tehingutest, siis opsioon annab omanikule õiguse osta (ostuoptsioon) või müüa (müügioptsioon) kindlaks määratud ajal tulevikus kindel kogus finantsvara varem kokkulepitud hinnaga (tehinguhind ehk *strike price*) (Vallikivi, 2007, lk 70).

1.2.2 ETF-id investeringuna

Eelnevalt on töös mainitud, et ETF-ide puhul on tegemist börsil kaubeldavate fondidega, mis on omakorda väärtpaberite kogum. ETF-idesse investeerimist ja börsil kauplemist peetakse üha enam populaarsust koguvaks investeerimise võimaluseks (Kress, 2017). Investeerimisfirmad väljastavad aktsiad on ETF-id, mis esindavad fondi investeerimisportfelli. Nende hinna määrab pakkumine ja nõudlus, kus nendega börsil päeva jooksul osta ja müüa (Siegel, 2019, lk 322). ETF-ide eeliseks on see, et erinevalt investeerimisfondidest saab ETF-e osta ja müüa börsil lahtioleku ajal kogu aeg, isegi pärast turu sulgemist on ETF-ide ostmine ja müümine võimalik (Siegel, 2019, lk 323). Arvatakse, et üks neljast investorist omab portfellis ETF-e ja enamus investoreid kavatseb neid ka juurde osta. Suureks põhjuseks on riskide hajutavus ja passiivsed investeringud, mis ei ürita turgu võita või valitseda. (ETFidesse investeerimise negatiivne külg, 2020). Selle asemel, et üritada leida võitvaid aktsiaid või fonde, võiks investeerida pidevalt hoopis turule tervikuna ehk omandada väikest osa kõikidest ettevõtetest (Roosaare, 2016, lk 112).

Sarnaselt aktsiatele ostetakse ja müüakse fondiosakuid börsil samamoodi. Väärtpaberikontol kajastub üksainus investering, kuid olenemata sellest on portfell suurepäraselt hajutatud, mis omakorda tähendab väiksemat kahjumiriski. Kui investoril on soov osta või müüa korraga suurem kogus, kuid börsil jääb puudu likviidsusest, peab investor pöörduma fondivalitseja poole. Nagu ka tavaliste börsitehingute puhul tuleb börsil kaubeldavaid fonde ostes või müües maksta vahendustasusid börsimaaklerile (Saario, 2020, lk 40-41). ETF-e saab osta maaklerkonto kaudu ja aktiivselt kaubeldavate ETF-ide puhul on vaheldustasud üsna väikesed. Teisalt on ka olemas indeksfonde, mille ostmise ja müümisega ei kaasne kulusid ja on saadaval ilma vahendustasuta (*no – load funds*) (Aktsaid pikaajalise investeringuna, 2019, lk 335). Ostes ETF osakuid või laiapõhjalisi indeksifonde, ostetakse osalus kõikide suuremate ettevõtete kasumist. Portfelli on mõttekas hajutada majanduslanguse ja -kriisi ajal, kus pankrottide arv tihti suureneb. Laiemapõhjalistesse investeerimisfondidesse on soovitatud investeerida vähem kogenud investoritel. „Ahne tuleb olla siis, kui teised kardavad, ja kartlik siis, kui teised on ahned“, sõnab Warren Buffet. Samuti arvab Buffet, et hetkel oleks ilmselt varavõitu olla ahne, sest mõningale stabiliseerumisele vaatamata ei hakka turud enne tõusma, kui hakkab tulema positiivseid uudiseid koroonaviiruse rindelt. Seni tasuks pigem oodata (Oja, 2020).

Kuid kuidas alustada investeerimist? Esmalt tuleks algajal investoril läbi mõelda eesmärgid ja võimalused. Kui tekib erinevaid investeerimisalaseid küsimusi, millele ei leia ise vastust, siis on võimalik küsida nõu. Omandanud piisavad teadmised investeerimise kohta ning saanud investeerimiskogemusi, misjärel riskid ei hirmuta, siis on võimalik investeerida iseseisvalt aktsiatesse ja ETF-idesse. Küll aga on antud varaklasside puhul vajalik mõnevõrra rohkem raha. Antud varaklasside tehingute ning hoidmisega kaasnevad suuremad kulud kui näiteks investeerimisel fondidesse. Aktsiate ja ETF-ide omandamisel tuleb avada endal panagas väärtpaberitekonto. Väärtpaberikonto puhul tuleb pangal hoiuse tähtaja lõppemisel kinni pidada tulumaks väljamakstavast summast ja edastada see Maksuametile (Investeerimise ABC, 2020).

ETF-id pakuvad tavalistest fondidest ülekaalukalt paremat tootlust. Maailma suurima investeerimisfirma asutaja John Bogle on öelnud: „Ära otsi ilmaasjata nõela heinakujast, vaid osta terve heinakuhi!“ (Saario, 2020, lk 39). Keeruliseks võib osutuda otsustamine, et kas on hea mõte hoida ETF-e madalate kuludega indeksfonde. Kui investor tahab ennast turul sagedasti sisse ja välja osta, siis on ETF-id mõeldud just talle. Kui aga investor soovib investeerida turule korrapäraselt iga kuu või dividende automaatselt reinvesteerida, võib parimaks valikuks hoopis osutuda vahendustasuta indeksfond (Siegel, 2019, lk 336). „Kui investor tahab tänapäeval turul positsiooni võtta, siis on seda kõige lihtsam teha indeksifutuuride või börsil kaubeldavate fondidega. Indeksioptsioonid annavad investorile võimaluse kindlustada oma portfelli väärtus kõige madalama võimaliku hinnaga ning säästa tehingukuludelt ja maksudelt (Siegel, 2019, lk 340). Investeerimisel pole oluline niivõrd ajastus kui kestvus ja järjepidevus (Oja, 2020).

Samuti nagu aktsiate puhul on ka ETF-idesse investeerimisel maksud ja lisakulud. ETF maksud on väga sarnased aktsiate maksudega.

1.2.3 Võimalused ja riskid investeerimisel ETF-idesse

Tänu tehnoloogilistele vahenditele on investeerimine erinevatesse varaklassidesse tehtud väga lihtsaks, mugavaks ja kasutamissõbralikuks. ETF-idel on näiteks mitmeid eeliseid investeerimisfondide ees. Suureks eeliseks on ETF-ide puhul see, et nad on väga maksuefektiivsed - väga harva tekitavad need kapitali kasvutulu, sest teiste investorite müügi või alusaktsiate vahetust peetakse *samaväärsete vahetuseks* ega loeta maksustavaks sündmuseks (Siegel, 2019, lk 323). Eeliseid esineb ka otse emitendilt ostetava fondi ees. Börsil kaubeldava fondi hind muutub päeva jooksul reaalajas ja võrreldes aktsiatega saab ka börsil kaubeldavaid fonde müüa lühikeseks või osta

võimendusega, võimalusel saab kaubelda ka optsioonidega. Fondi ostul või müügil on võimalus kasutada erinevaid orderi tüüpe näiteks määratud hinnaga orderit või mõnedel turgudel saab kasutada kahjumit piiravat (*stop-loss*) orderit. Börsil kaubeldava fondi müümisel või ostmisel puuduvad tasumisel kõrged sisenemis- ja väljumistasud, kuid teenustasu on aktsiaga võrreldes sama (Vallikivi, 2007, lk 66).

Antud kriisiolukorra tõttu on pangad langetanud teenustasu määrasid ja muutnud väärtpaberite hoidmise, tehingute tegemise ja kauplemise veelgi soodsamaks. Swedbank ja LHV pakuvad tasuta tehingu võimalusi Balti aktsiatega ja väärtpaberite hoidmist väärtpaberikontol, kuid viimane oleneb portfelli suuruselt. Tasuta tehingud kehtivad kui tegemist on väärtpaberikontoga internetipangas, kuid läbi kontori või maakleri on tehingumaksed vastavalt tehingumääradele. Näiteks tehes Lätis tehinguid ETF-idega läbi kontori või maakleri 0,2% määraga on tehingu maks 50 eurot. Maaklerivahedusel tehinguid tehes on oluline jälgida ka valuutakursi. Lisainfot tehingu hindade kohta leiab endale sobiva panga internetilehelt (Aktsiad, 2020).

Investeerimisrisk on väidetavalt madalam, teisisõnu nimetatakse seda beeta riskiks või investeerimisriskiks, mis ei ole seotud üksiku ettevõttega vaid pigem mõne alusvaraga (ETF-idesse investeerimise negatiivne külg – Investeerimine – 2020). Maksundulikus mõistes lisandub tasudele ja hoolduskuludele 20% käibemaks, mis tuleb samuti ka deklareerida, vastavalt pangale võivad esineda maksunduslikud aspektid erinevalt.

ETF-idel võib esineda mitmeid häid eeliseid, kuid kindlasti peaks pöörama tähelepanu ka puudustele. Võib esineda viivitusi arveldustega, kus arveldus ei pruugi investeerimiskontol kajastuda kahe päeva jooksul, kus müüjal on vahendid reinvesteerimiseks saadaval alles kahe päeva möödudes. Isegi kui fondid jälgivad üsna hästi alusvarasid, võib esineda ikkagi arbitraaži mittevastavusi. Miinuseks on kohati puudulik likviidsus. Kõrgemad tehingukulud vähemkaubeldavamal ETF-il, millel võib olla lai *bid/ask* kursivahe, kus *bid* esindab nõudlushinda ja *ask* pakkumishinda (Terminite sõnastik, 2022). Kõrgemad kauplemiskulud juhul kui investeeringu väärtus on väike, madalama kuluga alternatiiviks võib olla investeerimine otse alusvarasse (ETFidesse investeerimise negatiivne külg, 2020).

Kui aktsiate müümine võib tähendada suurt maksukohustust, siis hea alternatiivina saaks kasutada ETF-e (või futuure). Piisaval hulgal ETF-ide müümine maandab investori enda portfelli riski ja hoiab aktsiaid edasi. Investor saab ETF-ide positsioonilt kasumit, mis aitab neutraliseerida aktsiaportfelli kahjumit ka siis kui turg on languses. Turu ootuste vastane tõus korvab aga ETF-ide

kahjumiaktsiatesse kallinemise, mida nimetatakse "*aktsiaturu riski maandamiseks*". Eeliseks on võimalus isegi ilma ühtki aktsiat omamata teenida kasumit turulanguselt. Aktsiate lühikeseks müüki asendab ETF-ide müük, mis tähendab väärtpaberite müüki, kus investoril puuduvad endal väärtpaberid, kuid oodatakse selle hinna langemist, et siis odavamalt neid tagasi osta. Turulangusele panustamisel on ETF-ide kasutamine palju mugavam kui aktsiaportfelli lühikeseks müümine, sest regulatsioon ei luba üle kümne protsendi kukkunud üksikaktsiat lühikeseks müüa (Siegel, 2019, lk 333).

Erinevus ettevõtete aktsiate puhul on see, et ETF-ides saadaolevate osakute arv võib iga päev muutuda uute osakute lisandumise või olemasolevate osakute tagasiostmise tõttu. ETF-i turuhind on kooskõlas alusvaraks olevate väärtpaberitega, mis põhineb ETF-i suutlikkusel osakuid emiteerida ja tagasi osta (ETFidesse investeerimise negatiivne külg, 2020).

1.3 Võrdlustabel aktsiatesse ja ETF-idesse investeerimisel

Järgnevalt on põhinedes eelnevatele kirjeldustele koostatud võrdlustabel hinnates aktsiaid ja ETF-e (vt Tabel 1). Antud tabeliga soovitakse anda lihtsustatud ülevaade võimalustest ja riskidest investeerides kahte valitud varaklassi.

Tabel 1. Võrdlus investeerimisel aktsiatesse ja ETF-i

Investeeringuinstrumendid	Plussid	Miinused
Aktsiad	1) Pikaajaline passiivne sissetulek 2) Õigus dividendidele 3) Ettevõtte üks omanikest 4) Võimalus osaleda üldkoosolekust 5) Õigus saada osa ettevõtte varast ja kasumist 6) Parim viis võidelda inflatsiooniga	1) Suur hinna kõikumine 2) Kahjumisse jäämise risk 3) Emotsionaalselt stressirohke 4) Tehingukulud ja väärtipaberikonto halduskulud 5) Suur volatiilsus 6) Aega nõudev
ETF-id	1) Omanik mitmes ettevõttes korraga 2) Madalad tasud 3) Kauplemine toimub mistahes ajal 4) Mitmekesisem portfelli 5) Madalam investeerimiserisk	1) Viivitused arveldustega 2) Likviidsuse puudus 3) Kõrged kauplemiskulud 4) Investeeringute üle puudub täielik kontroll 5) Madal läbipaistvus

Kokkuvõtlikult Tabel 1 põhjal võime näha, et võimalused ja riskid on erinevate investeerimisinstrumentide puhul erinevad. Investeerides ühte aktsiasse, saad olla omanik ainult ühes ettevõttes, seejuures kui ETF-idesse investeerides on võimalus olla omanik mitmes ettevõttes korraga. Kahjumisse jäämise risk on aktsiatesse investeerides kõrgem, sest investeering on suunatud pigem ühe ettevõtte aktsiatesse korraga, kui aga investeerida ETF-idesse on portfelli algusest peale mitmekesisem, kuid ka siis võib esineda riske, kus portfelli läbipaistvus on liiga madal. Siinkohal tuleb tõdeda, et igal investeerimisinstrumendil on oma plussid ja miinused ning enne investeerimisega alustamist on soovituslik nendega tutvuda.

2. EMPIIRILISE UURINGU METOODIKA

Finantskirjaoskus on üks olulisemaid komponente investeerimisel. See tagab ka paremad võimalused teha kasumlikke valikuid ja otsuseid. Üha enam peetakse raha säästmist ja investeerimist oluliseks just nooremate inimeste seas, kes tunnevad antud valdkonna vastu suuremat huvi ning kellel on soov kindlustada enda tulevikku. Olenemata info suurest kättesaadavusest on inimesed siiski pelglikud investeerima. SEB viis märtsis läbi kiiruuringu aktsiaturgudel investeerimise kohta, mille tulemusel 41 protsenti Eesti inimestest ei investeerinud aktsiatesse vähesel teadlikkuse tõttu, vähem oli vastanuid, kes pidasid probleemiks vähesel raha olemasolu (Mihkels, 2021).

Eeldus, et saavutada jõukus on meil kõigil olemas, kuid vähesed teavad, mida antud rahaga peale hakata (Siniloo, 2018). Inimesed on teadlikud tervisespordi kasulikkusest, mida võib võrrelda investeerimisega, kuid leidub vähesi, kes sellega igapäevaselt tegelevad, sest neil puudub harjumus. Üheks enamlevinud põhjuseks, miks inimesed ei tegele aktiivselt investeerimisega on vähesel vabaraha olemasolu. Enamus juhtudel ei ole inimesed aga teadlikud kuhu nende raha kulub, sest kui vaadata enda kulutused kriitilise pilguga üle, võib leida sealt kasvõi ühe euro, millega saab tänapäeval investeerimist vaikselt alustada (Tanilas, 2020). Empiiriline uurimus viiakse läbi põhjusel, et eelnevate uuringute tulemustest on selgunud, et suureks mõjuteguriks mitte investeerivate inimeste seas on puudulikud teadmised erinevatest investeerimisvõimalustest ning olemasolevatest võimalustest ja riskidest.

Empiirilise uuringu eesmärk on välja selgitada Tallinna Tehnikakõrgkooli ärimise ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste teadmised investeerimisest aktsiatesse ja ETFidesse, mille alusel anda soovitusi õppekavade arendamiseks.

Empiirilise uuringu eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised ülesanded:

- selgitada välja ja analüüsida üliõpilaste teadlikkust investeerimisvõimalustest ja riskidest aktsiatesse ja ETFidesse;
- teha järeldusi ja ettepanekuid ärimise ja halduse õppekavade arendamiseks.

Empiirilise uurimuse ülesannetest ja eesmärgist lähtudes on uurimus oma olemuselt kvantitatiivne. Antud meetodi struktuuriks on teooria esitamine, küsitluse koostamine, küsitlusele vastuste ja üldistuste saamine. Uuringu läbiviimisel on lähtutud kindlast uurimistöö eetikast, kus küsitlusuuringus osalevatel üliõpilastel on õigus anonüümsusele ja konfidentsiaalsusele.

Andmekogumismeetodiks on valitud kõige levinum viis, milleks on küsitlus. Küsitlus on suunatud Tallinna Tehnikakõrgkooli äranduse ja halduse õppekavagrupi üliõpilastele. Eeskätt kogutakse küsitlusega kvantifitseeritavaid andmeid, mis annab võimaluse tulemusi statistiliselt uurida. Üheks peamiseks küsitluse eesmärgiks on koguda standardiseeritud infot suure hulga inimeste kohta. Samuti annab küsitluse läbiviimine täpsemat informatsiooni valitud sihtgrupi hinnangute ja arvamuste kohta (Beilmann, 2020). Andmekogumismeetodina on loodud küsitlus (LISA 1), mis viidi läbi internetis *Google Forms* platvormil *online*-ankeedina.

Küsimustik on ülesehitatud lähtudes lõputöös püstitatud ülesannetest ja eesmärgist. Küsimustiku koostamisel on osaliselt võetud aluseks Getter Valner lõputöö küsimustik ning Kristin Vaik lõputöö küsimustik. Getter Valneri lõputöös uuriti 2021. aastal eraisikute investeerimiseadlikkust- ja harjumusi (Valner, 2021, lk 55-59). Kristin Vaik uuris enda lõputöös 2021. aastal Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste võimalusi ja tegevusi investeerimiseks (Vaik, 2021, lk 45-49).

Küsimustik koosneb nii valikvastustega kui avatud vastustega küsimustest. Küsimustik algab sissejuhatava osaga, millele esmalt järgnevad juhised küsitluse täitmiseks ning seejärel küsimused. Küsitluse sihtrühmaks on valitud Tallinna Tehnikakõrgkooli äranduse ja halduse õppekavagrupi üliõpilased.

Küsimustiku valimi koostamiseks saadi andmed Haridussilm portaalist. Seisuga 01.04.2022 oli registreeritud Tallinna Tehnikakõrgkooli äranduse ja halduse õppekaval 552 üliõpilast. Valim loetakse aktsepteerituks kui küsitlusele on vastanud vähemalt 100 üliõpilast. Antud uuringu valim on välja kujundatud lihtsa juhuvalimiga, kus tõenäosus valimisse sattuda on kõigi üksikute jaoks sarnane (Rämmer, 2014).

Google Forms ankeetküsitlusest saadud üliõpilaste andmed kantakse paremaks analüüsimiseks üle *Excelisse*. Saadud andmed analüüsitakse, võrreldakse eelnevalt läbiviidud uuringutega ning teooriaga. Analüüsimise käigus luuakse kompaktne ülevaade saadud tulemustest, mis esitatakse antud uurimustöös põhitunnuste järgi tabelite või joonistena ning olulisemad tulemused on kirjalikult lahti seletatud. Uurimuse läbiviimisel on kasutatud kvantitatiivset andmekogumismeetodit ning sellest lähtudes kasutatakse andmete analüüsimisel statistilist andmeanalüüsi meetodit, teisisõnu kirjeldatakse läbiviidud uuringus saadud vastuseid, tehakse nende kohta järeldused ning ettepanekud äranduse ja halduse õppekavade arendamiseks.

3. KÜSITLUSE TULEMUSED JA ANALÜÜS

Investeeringimisest räägitakse iga päev aina enam ning on väga soovituslik leida endale lisa sissetulek, mis annab võimaluse lubada endale soovitud. Kuigi investeering on aktuaalne teema, siis paljud siiski veel jätkusuutliku investeeringimisega ei tegele, sest kardetakse sellega kaasnevat riski. Esineb hirm, et tegemist võib olla pettuse või õnnemänguga, sest investeeringimisega võib raha kaotada. See on iseenesest õige, kuid siinkohal tulebki uurida inimeste teadlikkust investeeringisriskidest ja võimalustest, et oleks võimalik pöörata tähelepanu kitsaskohtadele ning aidata neil paremini antud teemat mõista.

Järgnevas peatükis analüüsitakse saadud vastuseid koostatud küsitlusele (LISA 1). Küsitlus viidi läbi *Google Forms*-iga ning vastajate vähesel osaluse tõttu vastati loengus küsitlusele paberikandjal. Küsitlus edastati Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekavadel õppivatele tudengitele. Küsitlus edastati üliõpilastele 06.04.2022 ning oli avatud kuni 27.04.2022. Esmalt on kirjeldatud vastajate üldandmeid nagu vanus, kui vanalt alustati investeeringut, elukoht ja haridustase. Edasi kirjeldatakse üliõpilaste teadlikkust võimalustest ja riskidest investeeringisel aktsiatesse ja ETF-idess ning lõpetuseks tuuakse välja üliõpilaste ettepanekud, mis nende meelest aitaksid tõsta investeeringisalaseid teadmisi ning millistelt investeeringisgurudelt soovitakse koolis läbi koolituste õppida.

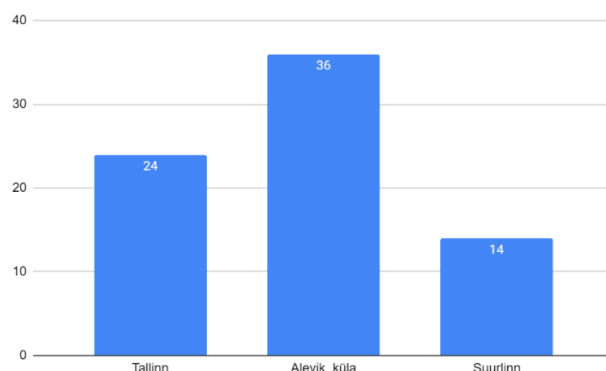
Küsitlus on ülesehitatud vastavalt teoreetilistele allikatele. Algselt uuritakse vastajate vanust, elukohta ning piirkonna kohta. Järgmisena on uuritud küsimistikule vastanute hinnangut enese investeeringiharjumuste kohta ning edasi uuriti uuringu vastajate teadlikkust võimalustest ja riskidest investeeringides aktsiatesse ja ETFidesse. Lõpetuseks tehakse järeldused saadud andmete põhjal ning ettepanekud, mis aitaksid kaasa ärenduse ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste investeeringisalaseid teadmisi tõsta, lisades juurde saadud ettepanekud uuringule vastajatelt.

3.1 Üldandmed küsitlusele vastanute kohta

Uuringu üldkogum oli 552 üliõpilast. Küsitlusele vastas 74 üliõpilast. Vastajate seas on enim 24-aastaseid (10,8% vastanutest); kõige noorim vastaja oli 19-aastane; kõige vanem vastaja oli 59-aastane. Enim vastanuid õpib Tallinna Tehnikakõrgkoolis esimesel kursusel, kus esineb kõige rohkem vastanuid vanuses 28-aastat ning moodustab 8,1% üldvastanutest, mis on sama palju kui 21-aastaseid

ja 23-aastaseid vastanuid kõigist vastanutest. Kolmekümnendates vastanuid oli kokku 15. Vastanuid vahemikus 40-50 aastat oli 12 ning lisaks oli veel kaks vastanut vanuses 51aastat ja 59aastat.

Jooniselt 1 on näha, et küsitlusele enim vastanutest, 36 üliõpilase elukohaks on alevik või küla. Tallinna on enda elukohaks märkinud 24 üliõpilast ning ülejäänud vastanutest 14 elab suurlinnas.

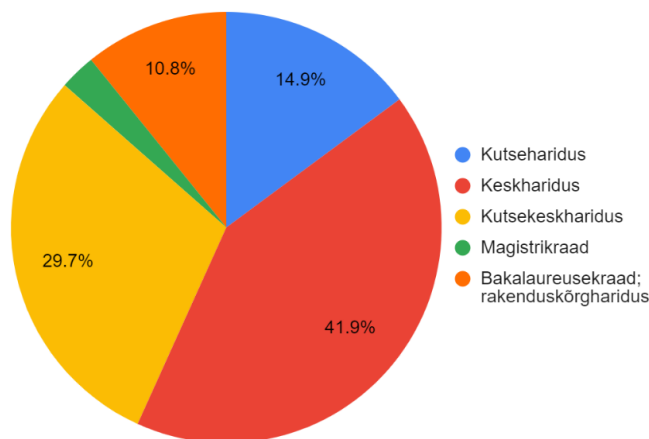
Joonis 1. Vastajate elukoht

Tabel 2 illustreerib, et Majandusarvestuse õppekava grupi vastanute hulk on 43.2% valimist ehk 32 üliõpilast. Sellele järgnes Teabehaldus ja infosüsteemide korraldamine 31.1% üliõpilastest. Veel 20.3% vastanud üliõpilastest õpib Ärijuhtimise õppekaval ning 5.4% üliõpilastest õpib Kaubandusökonoomika õppekaval. Lisaks on tabelis veel välja toodud eraldi kursused. Tabelis 2 saame näha, et kõige aktiivsemalt küsitlusele vastasid Teabehalduse ja infosüsteemide korraldamise õppekaval esimesel kursusel õppivad tudengid, vastanutest 16 üliõpilast. Võrdselt 11 üliõpilast vastanutest õpivad Majandusarvestuse õppekaval esimesel ja kolmandal kursusel. Kõige vähem vastajaid oli Kaubandusökonoomika õppekaval, 4 üliõpilast.

Tabel 2. Vastajate eriala

Eriala/kursus	I kursus	II kursus	III kursus	IV kursus	Kokku
Majandusarvestus	11	9	11	1	32
Ärijuhtimine	5	5	4	1	15
Kaubandusökonoomika	0	0	4	0	4
Teabehalduse ja infosüsteemide korraldamine	16	0	7	0	23
Kokku	30	14	25	2	74

Jooniselt 2 on näha, et praegused Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste seas omandatud kõrgeim haridus on keskharidus 41.9% vastanutest. Sellele järgneb kutsekeskharidus, 29.7% vastanutest. Vähem on vastatud kutseharidust, 14.9% vastanutest. Üliõpilaste seas esineb 10.8% vastajaid, kes on omandanud bakalaureusekraadi enne Tallinna Tehnikakõrgkooli astumist ning vaid 2.7% vastajatest ehk 2 üliõpilast on enne Tallinna Tehnikakõrgkooli omandanud magistrikraadi.

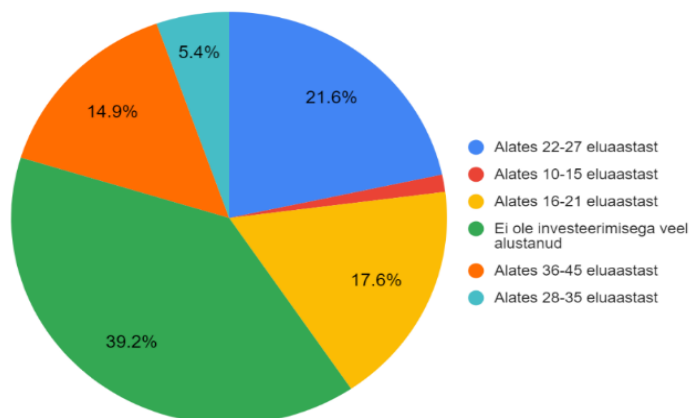
Joonis 2. Haridustase enne Tallinna Tehnikakõrgkooli õppima asumist

3.2 Üliõpilaste investeerimisalane teadlikkus

Enne kui analüüsida spetsiifilisemalt üliõpilaste teadlikkust võimalustest ja riskidest aktsiatesse ja ETF-idesse investeerimisel, uuriti, millised on üldised teadmised investeerimisest. Antud küsitluses uuriti mitmeid erinevaid tegureid, mis on seotud investeerimisteadlikkusega. Algselt uuriti üliõpilaste investeerimisharjumuste kohta.

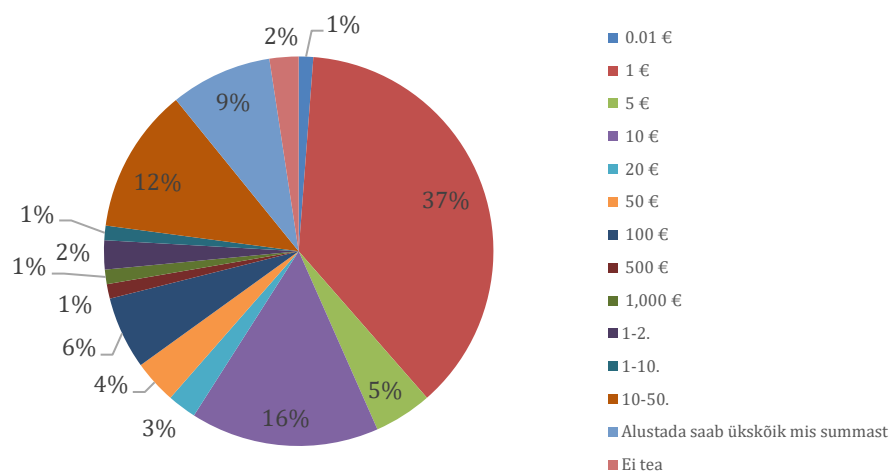
Aastal 2019 läbi viidud SEB noorteuuringus selgus, et investeerimisega tegelevad aktiivsemalt peamiselt küpsemas eas rahaliselt edukamad inimesed, ning et noori ei huvita investeerimine, kuid paljud siiski tegelevad säästmisega (Uuring: peaaegu pooled Eesti noored ei pea investeerimist vajalikuks, 2019). Joonisel 3 võime näha, et investeerimisega ei ole alustanud 39.2% vastanutest, mis on populaarseimaks vastuseks. Vastanutest 21.6% ehk 16 üliõpilast on alustanud investeerimisega alates 22-27 eluaastast. Alates 16-21 eluaastast on alustanud investeerimisega 17.6% ning 14.9% vastanutest on alustanud investeerimisega alates 36-45 eluaastast. Vähem on olnud vastajaid, kes on alustanud investeerimist alates 10-15 eluaastast, 1.4% vastanutest ehk üks üliõpilane, ning alates 28-

35 eluaastast, 5.4% vastanutest ehk neli üliõpilast kogu valimist. Võrreldes neid tulemusi eelmise aasta läbiviidud „Eraisikute investeerimisteadlikkus- ja harjumused“ uuringuga, kus on välja toodud peamisteks investeerimisega alustanud vanusegruppideks 16-21 eluaastat ning teisena 22-27 eluaastat, võime näha, et tänavu küsitlusele vastanud tudengid enamus ei ole alustanud investeerimisega. Need, kes on alustanud investeerimisega jäävad võrreldes eelneval aastal läbi viidud uuringuga pigem 22-27 eluaasta vanusegruppi.

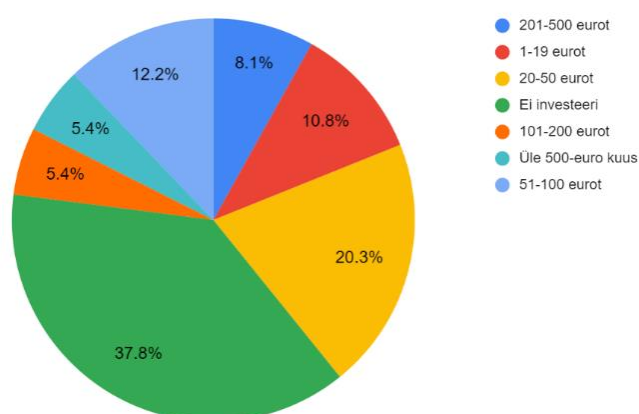
Joonis 3. Millises vanuses üliõpilased alustasid investeerimisega

Üliõpilastelt uuriti, et millises summas on võimalik alustada investeerimist. Tegemist oli avatud vastusega, millele oli võimalik vastata endale sobivaima vastusega. On teada, et kui on soov alustada investeerimisega, saab teha seda igas vanuses ja selleks ei pea olema algselt suuri summasid, nagu on kirjutatud raamatus „Investeerimise teejuht“ - investeerimisega on võimalik alustada ka väiksemate summadega (Kivimurm-Priisalm, 2007, lk 138). Joonisel 4 saame näha, et 37% vastanute hinnangul on võimalik alustada investeerimisega juba 1 eurost. Veel üheks põhilisemaks vastuseks vastanute seas oli, et võimalik on alustada alates 10 eurost, 16% vastanutest. Esines ka suuremaid summasid nagu 100 eurot, 6% vastanutest, 500 eurot vastas 1% vastanutest võrdselt vastanutega, kes pidasid investeerimisega alustamiseks vajalikuks summat 1000 eurot. Vastanutest 9% on vastanud, et investeerimisega on võimalik alustada iga summaga. Siinkohal võime Joonisel 4 näha, et üldiselt arvatakse investeerimisega alustamise summaks olevat 1 euro kuni 50 euro vahemikku. Küsitluse tulemustes esines ka 2% vastanutest, kes ei osanud antud küsimusele vastata.

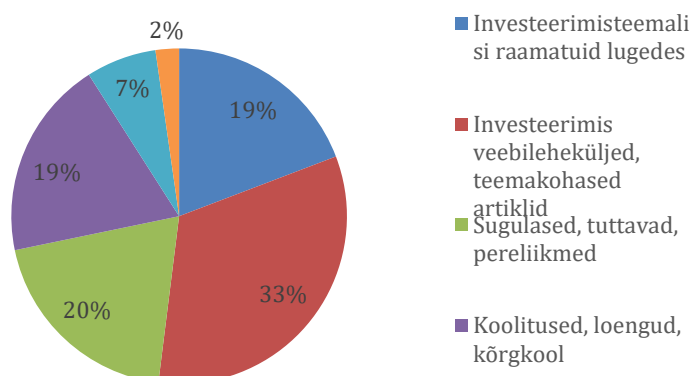
Joonis 4. Hinnang, millise summaga on võimalik alustada investeerimist

Tallinna Tehnikakõrgkoolis ärimise ja halduse õppeskava grupi üliõpilastelt uuriti kui palju nemad investeerivad igakuiselt. Joonisel 5 võime näha, et igakuiselt investeerib 20-50 eurot 20.3% vastanutest, mis on 15 üliõpilast kogu vastajate arvust. Võrreldes eelmisel aastal läbi viidud uuringuga „Eraisikute investeerimisteadlikkus- ja harjumused“ on saadud tulemus väiksem. Samuti investeeritakse poole vähem kuni 19 eurot igakuiselt, 10.8% vastanutest võrreldes eelmise aastal läbi viidud uuringuga. Igakuiselt investeerib 51-100 eurot 12.2% vastanutest ning 101-200 eurot 5.4% vastanutest ehk 4 üliõpilast kõikidest vastajatest, mis on võrdne vastanutega, kes investeerivad igakuiselt üle 500 euro kuus. Üliõpilasi, kes investeerivad 201-500 eurot kuus oli 8.1% vastanutest. Kõige rohkem ehk 37.8% vastanutest oli neid, kes ei investeerinud üldse.

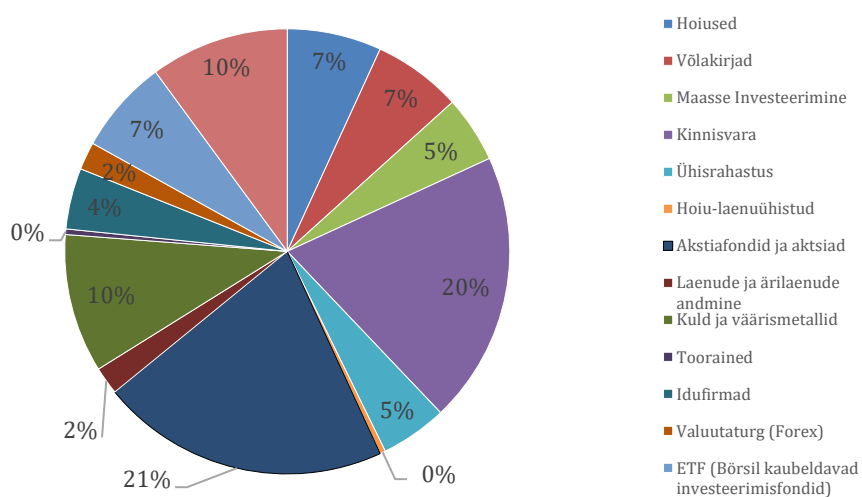
Joonis 5. Millises summas investeerivad üliõpilased igakuiselt

Saadud tulemusi võrreldakse eelmise aasta lõputööga, kus uuriti „Eraisikute investeerimisteadlikkus- ja harjumused“, kus on välja toodu peamiseks investeerimisalaste teadmiste informatsiooni allikaks Internetist teemakohaste artiklite lugemist, mida vastas 124 üliõpilast. Joonisel 6 võime näha, et saadud tulemuste põhjal on ka sellel aastal populaarseimaks vastuseks investeerimise veebileheküljed ja teemakohased artiklid. Tänavu oli aga vastanuid ainult 33%, kes saavad investeerimisealaseid teadmisi Internetist ja teemakohastest artikkelitest. Populaarsuse järjestuses teiseks oli investeerimisalaste teadmiste omandamine sugulastelt, tuttavatelt ja perelt, mille valis 20% vastanutest, mis on küll vähem kui eelmine aasta, kuid sama vastus oli ka siis populaarsuselt järjestuses teine, 106 vastanut. Võrdselt 19% vastanutest oli saanud investeerimisalaseid teadmisi nii koolitustelt, kõrgkoolist ja loengutest kui ka investeerimisalaseid raamatuid lugedes. Väiksema tulemusega on veel investeerimisfestivalid, mille valis 7% vastanutest. Samuti oli võimalik sobiva vastuse puudumisel lisada juurde oma variant, misjärel toodi välja veel näiteks, et investeerimisalaseid teadmisi ammutatakse ajakirjandusest/meediast või investorite blogilehekülgedelt. Lisaks oli üks vastanutest olnud investor Kristi Saare õpilane gümnaasiumis ning üks vastanutest ei olegi investeerimise kohta informatsiooni saanud. On teada, et Internetist on võimalik saada informatsiooni tänapäeval suures mahus ning kohati isegi liiga palju. Siiski võime saadud vastustest näha, et võrreldes eelmisel aastal läbi viidud uuringuga „Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste võimaluse ja tegevused investeerimiseks“, kus töö autori sõnul puudub konkreetne informatsiooni leidmise keskkond, siis tänavu küsitlusele vastanud kasutavad investeerimise veebilehekülgi ning teemakohaseid artikleid. Igal inimesel, kes soovib tegeleda investeerimisega või sellega alustada, on võimalus saada informatsiooni erinevatest allikatest, kuid siinkohal on keerulisem hinnata, milline allikas on aja- ja asjakohane.

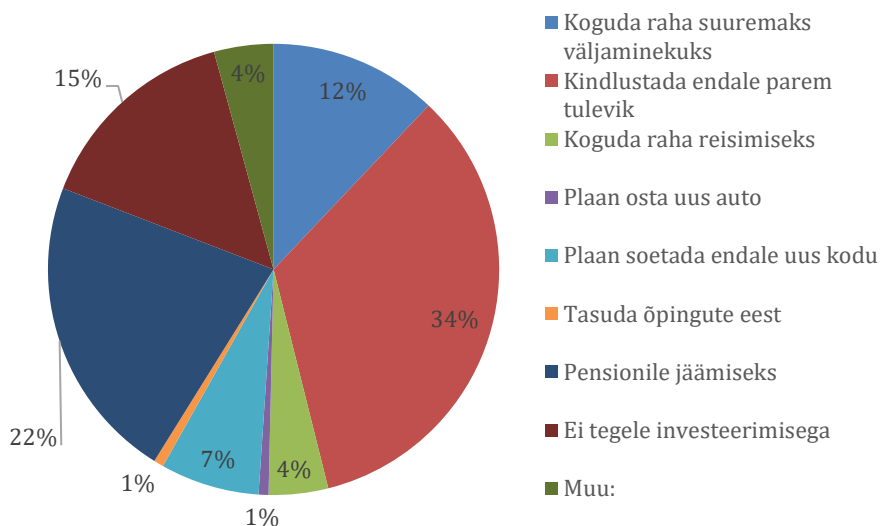
Joonis 6. Millistest allikatest saadakse kõige enam investeerimisalast informatsiooni

Peale aktsiate ja ETF-ide on võimalusi investeerimiseks veel mitmeid ning uurigu käigus saame teada, milliseid investeerimisinstrumente vastajad eelistaksid investeerimiseks kasutada. Swedbanki Rahaasjade Teabekeskuse tellimisel viidi läbi uuring, kus Eesti elanike hinnangul on kinnisvara parim vaba raha paigutamise võimalus. Uuringus toodi välja põhjus, miks inimesed ei investeeriks aktsiatesse: puudulikud teadmised ja kogemus ning ebapiisavad säästetud rahasummad (Uuring: eestimaalased peavad parimaks investeeringuks kinnisvara, 2018). Joonisel 7 võime näha, et läbi viidud küsitlusele vastanud eelistaksid kasutada investeerimiseks aktsiafonde ja aktsiaid, 21% vastanutest. Üheks eelistatumaks, 20% vastanutest, oli veel ka kinnisvara, mida eelistatakse kasutada kui tegeletakse investeerimisega. Võrdset 10% vastanutest kasutaksid investeerimiseks krüptovaluutat ja kulda ja väärismetalle. Vähem vastajaid kasutaks investeerimiseks hoiuseid, võlakirju ja ETF (börsil kaubeldaivad investeerimisfondid). Veel võime näha, et mõni vatsajatest kasutaks investeerimiseks maasse investeerimist, idufirmasid, valuutaturgu (*Forex*), ühisrahastust ning laenude ja äri-laenude andmist. Kogu vastajate seast oli üks üliõpilane, kes kasutaks investeerimiseks hoiu-laenuühistut ning üks üliõpilane kasutaks veel investeerimiseks tooraineid. Antud tulemustest võime näha, et võrreldes varasemalt läbi viidud uuringuga, kus peeti kinnisvara parimaks vaba raha paigutuseks, on suurenenud aktsiafondidesse ja aktsiatesse investeerimise osatähtsus. Antud lõputöös uuritakse kahte erinevat investeerimisinstrumenti ning peale aktsiate uuritakse lähemalt veel investeerimisinstrumenti ETF (börsil kaubeldavad investeerimisfondid). Joonisel 7 võime näha, et ainult 7% vastajatest kasutaks ETF-e investeerimiseks.

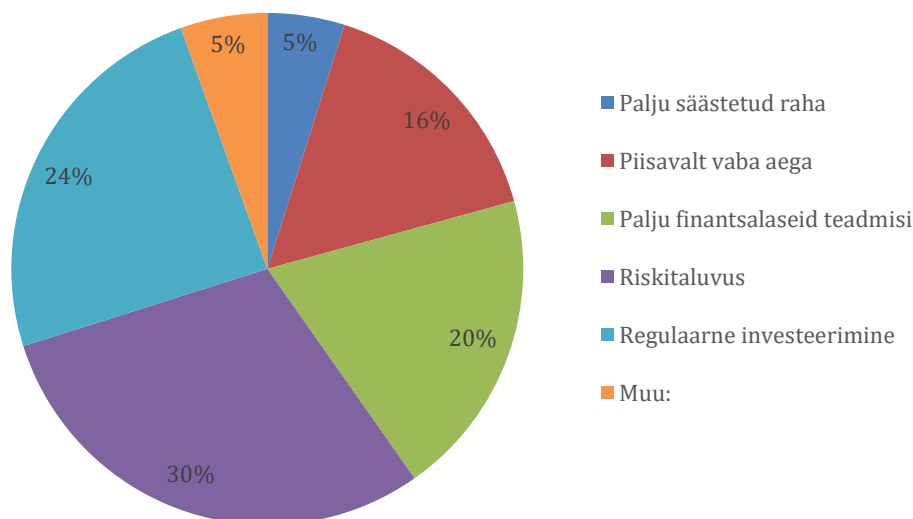
Joonis 7. Eelistatuid investeerimisinstrumente

Investeeringisega alustades on soovituslik endale seada investeeringu eesmärgid, nendeks võivad olla mitmed erinevad tegevused. Küsitluses on uuritud, mis eesmärgil üliõpilased investeerivad - vastuste seast oli võimalik valida mitu sobivat vastust. Kui inimestelt küsida, et miks tuleks investeerida, siis enamasti saaks sealt vastuseks, et jõukaks saada, et säästetud raha kaitsta inflatsiooni eest või sellepärast, et raha peab raha tegema (Zirnask, 2007, lk 11). Joonisel 8 saame näha peamisi tegureid, miks tegeletakse investeerimisega. Eelmisel aastal läbi viidud uuringus, kus uuriti eraisiku investeerimisteadlikkust- ja harjumusi, selgus et suurimaks põhjuseks investeerimisega alustamiseks on tuleviku kindlustamine ootamatuteks väljaminekuteks. Tänavu läbi viidud uuringus selgus, et investeerimisega tegelevad 33% vastajatest sellepärast, et kindlustada endale parem tulevik. Teiseks suuremaks teguriks, miks tegeletakse investeerimisega oli põhjus, et soovitakse pensionile jääda, 22% vastanutest. Vastanutest 12%, tegeleb investeerimisega, et koguda raha suuremaks väljaminekuks. Vähem vastanuid ehk 7% tegeleb investeerimisega eesmärgiga soetada endale uus kodu. Vastanutest 4% tegeleb investeerimisega sellepärast, et kogutakse raha reisimiseks. Vastajatel oli võimalus lisada ka endale sobivaid vastuseid, misjärel toodi veel välja, et investeerimisega tegelemise eesmärgiks on saavutada finantsvabadus, investeerimisega tegelemine on hobiks ning selle läbi tahetakse vältida inflatsiooniga raha kaotamist. Võrdselt 1% vastanutest tegeleb investeerimisega selleks, et soetada endale uus auto või et tasuda õpingute eest. Kogutud andmete põhjal ei ole võrreldes eelneva aastaga muutunud investeerimisega tegelemise eesmärgid.

Joonis 8. Üliõpilaste investeerimis eesmärk

Enim levinud müüdid investeerimise kohta on järgmised: kui on soov investeerida, peab olema esmalt piisavalt raha, sest väikeste summadega ei ole mõttekas investeerimist alustada; see on liiga riskantne; investeerimiseks oleks vaja on palju teadmisi; aktsiatesse investeerimise puhul on tegemist õnnemänguga; vanusest tulenev müüt, st et kõrgemas eas on hilja investeerimisega alustada (Tõnisson, 2020) (Ärileht sisuturundus, 2021). SEB on läbi viinud kiiruuringu, kus leiti, et 41% Eesti inimestest on arvamusel, et neil puuduvad aktsiaturgudel investeerimiseks teemakohased teadmised. Vähesed pidasid takistuseks ka vajalike vahendite olemasolu (Mihkels, 2021). Joonisel 9 võime näha, milliseid eeliseid arvatakse, et algajal investoril peaksid olema, Tallinna Tehnikakõrgkooli ärintunde ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste hinnangul, kui varasemalt on väidetud, et investeerimisega alustamiseks on vaja palju teadmisi, palju raha jpm. Läbi viidud küsitluses selgus, et üliõpilaste hinnangul oleks eelduseks hoopis riskitaluvus, 30% vastanutest. Vastajatest 24% hindasid teiseks eelduseks, mis algajal investoril võiks olemas olla, regulaarset investeerimist ning alles seejärel palju finantsalaseid teadmisi, mida vastas 20% üliõpilastest. Üliõpilaste hinnangul ei ole suureks eelduseks palju säästetud raha, kuid 16% vastajatest peab oluliseks eelduseks, et investeerimisega tegelemiseks on vaja piisavalt vaba aega. Vastajatel oli võimalus tuua välja veel eeldusi, mis ühel algajal investoril olemas võiks olla ning need oleks järgmised: julgus astuda esimene samm, iseseisev otsustsvõime, tahe panustada ja õppida. Esines ka vastajaid, kes ei osanud välja tuua ühtegi eeldust.

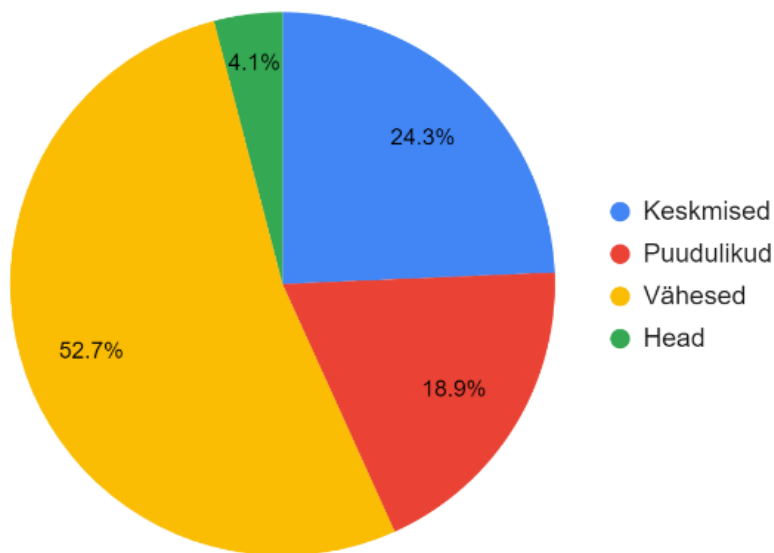
Joonis 9. Hinnang algaja investori eeldustele

Varasemalt läbi viidud SEB noorteuuringus selgus, et investeerimisega tegelevad aktiivsemalt peamiselt küpsemas eas rahaliselt edukamad inimesed, ning et noori ei huvita investeerimine, kuid paljud siiski tegelevad säästmisega. Läbi viidud uuringus võime näha, et investeerimisega on alustatud alates 22-27 eluaastast. Küll aga põhineb antud tulemus vaid Tallinna Tehnikakõrgkooli ärimise ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste seas korraldatud küsitluse vastustest. Tulemustest võime veel näha, et enamus vastajatest ehk 39.2% ei tegele üldse investeerimisega. Investeerimisega on võimalik alustada kõigil, kes soovivad - antud analüüsist võime näha, et investeerimisega on alustatud ka alles 36-45 eluaastast ning investeerimisega alustamiseks ei pea olema suuri summasid.

Läbi viidud uuringus võime näha, et enamus vastajate hinnangul on investeerimist võimalik alustada alates 1 eurost, mida võiks pidada üsnagi taskukohaseks summaks kui algselt suuri võimalusi investeerimisega alustamiseks ei ole. Küll aga selgus antud uuringust, et üliõpilased, kes tegelevad investeerimisega igakuiselt, investeerivad enim 20-50 eurot kuus. Esines ka vastajaid, kes investeerivad igakuiselt üle 500 euro, siinkohal võivad neil vastajatel olla paremad investeerimisvõimalused. Teadmisi hangiti peamiselt internetist investeerimisveebilehekülgedelt, teemakohastest artiklitest, sõpradelt, tuttavatelt ja perelt. Uuringus on suurema vaatluse all investeerimisinstrumentid nagu aktsiad ja ETF-id. Uuringu tulemustest võime aga näha, et eelistatumateks investeerimisinstrumentideks on aktsifondid ja aktsiad, millele järgneb kinnisvara. Varasemalt Swedbanki Rahaasjade Teabekeskuse tellimusel läbi viidud uuringus oli välja toodud vastupidine, et kinnisvara on eestlaste sõnul parim koht vaba raha paigutamiseks ning aktsiatesse nii väga ei investeerita. ETF-ide puhul võime näha, et nende tuntus on väiksem võrreldes mõne teise investeerimisalase instrumendiga, kuid siiski 7% vastajatest kasutaks antud investeerimisinstrumenti investeerimisel. Investeerimisega tegelevad üliõpilased on välja toonud peamiseks põhjuseks investeerimisega tegelemisel oma tuleviku kindlustamise, millele järgnes soov jääda pensionile. Peamisteks müütideks investeerimisega alustamisel on, et peab olema palju vaba raha, enne investeerimisega alustamist peab olema palju teadmisi jne. Antud uuringu tulemustest selgus, et üliõpilased ei pea neid eelpool mainitud eeliseid tähtsamateks. Uuringus kohaselt peeti alustava investori kõige suuremaks eeliseks kõrget riskitaluvust, millele järgnes regulaarne investeerimine ning alles siis hulgaliselt teemakohaseid teadmisi ja palju vaba raha. Siinkohal võib järeldada, et müüdid ei ole 100% õiged.

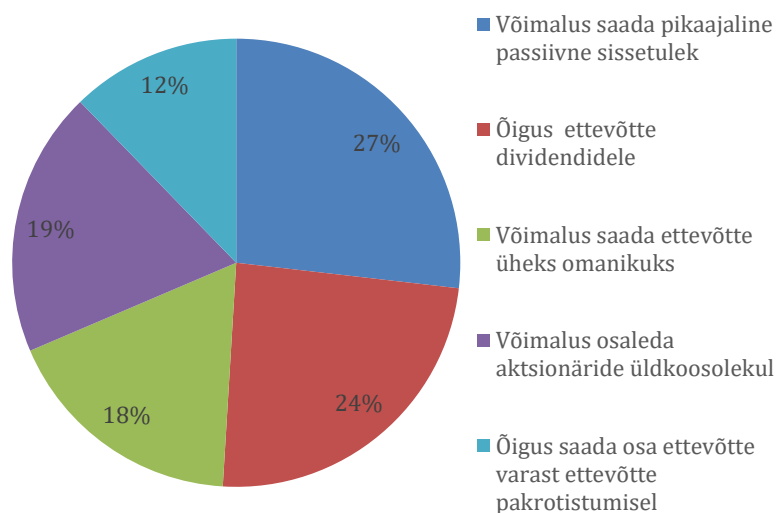
3.3 Üliõpilaste teadlikkus võimalustest ja riskidest investeerimisel aktsiatesse

Varasemalt läbi viidud uuringu tulemustes selgus, et 60% Eesti elanikest peab oma teadmisi keskmiseks, 17% oli inimesi, kes pidasid enda teadmisi rahaasjadest kõrgeks ja 2% suisa väga kõrgeks (Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring, 2019, lk 125). Antud küsitluses on uuritud Tallinna Tehnikakõrgkooli äriduse ja haldus õppekava grupi üliõpilaste hinnangut enda teadmiste kohta investeerimisel aktsiatesse. Küsimustikus oli üliõpilastel võimalik anda hinnang enda teadmiste kohta aktsiatesse investeerimisel. Joonisel 10 võime näha, et üle poolte, 52.7% vastanutest, peab enda teadmisi aktsiatesse investeerimisel väheseks. Keskmiseks peab enda teadmisi 24.3% vastanutest ning 18.9% vastanud üliõpilasi peab enda teadmisi investeerimisel aktsiatesse puudulikuks. Vastanute seas on 4.1% üliõpilasi, kes peab aga enda aktsiatesse investeerimisalaseid teadmisi lausa heaks. Eelmisel aastal läbiviidud uuringus „Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste võimaluse ja tegevused investeerimiseks“ leiti, et üliõpilased peavad enda teadmisi investeerides väärtpaberitesse pigem väheseks 32%, väga väheseks 25%, keskmiseks 20% ning heaks vaid 10%. Võrreldes eelmise aastaga on vähenenud üliõpilaste arv, kes peavad enda teadmisi väga väheseks või puudulikuks ning sellel aastal on vastanute seas rohkem üliõpilasi, kes peavad enda teadmisi lihtsalt väheseks. Tõusnud on samuti ka üliõpilaste arv, kes peavad enda teadmisi keskmiseks, kuid vähem on sellel aastal vastanuid, kes peavad enda investeerimisalaseid teadmisi heaks.

Joonis 10. Üliõpilaste teadlikkuse hindamine investeerides aktsiatesse

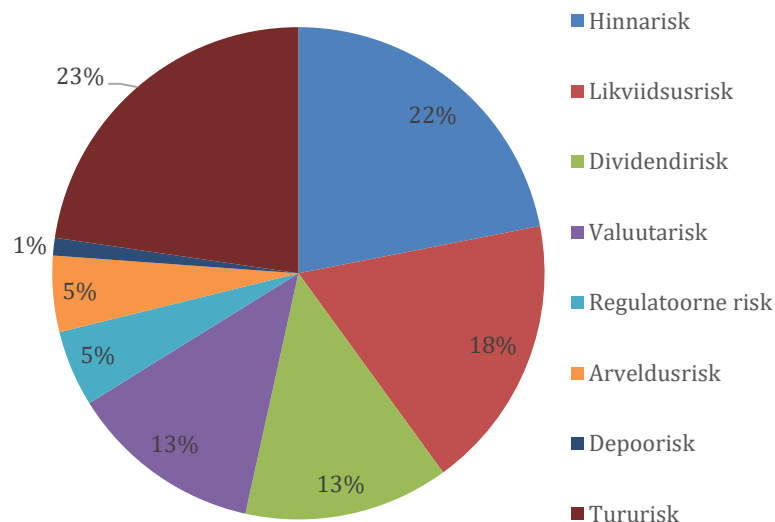
Investeermisega alustades on soovituslik endale selgeks teha vähemalt algsed tõed investeerimisest. Analüüsi tulemustest selgub, et olles teadlik investeerimisvõimalustest annab see juba nii mõnegi eelise olla edukas investor võrreldes teiste alustavate investoritega. Joonisel 11 võime näha, millistest võimalustest on teadlikud Tallinna Tehnikakõrgkooli äranduse ja halduse õppekaval õppivad üliõpilased. Küsimusele oli võimalik vastata valikvastustega ehk valikuvariantidest oli võimalik valida mitu endale sobivat vastust. Kõige rohkem, 27% vastanutest, on üliõpilased teadlikud, et investeerides aktsiatesse on võimalik saada pikaajaline passiivne sissetulek. Samuti ollakse rohkem teadlik ka õigusest ettevõtte dividendidele, 24% vastanutest. Võimalusest osaleda aktsionäride koosolekul on teadlikud 19% vastanutest ning 18% vastanutest on teadlikud võimalusest saada ettevõtte üheks omanikuks. Vähem teadlik ollakse võimalusest saada osa ettevõtte varast ettevõtte pankrotistumisel. Joonis illustreerib, et vastanud on teadlikud mitmetest välja toodud valikuvariantidest. Kuigi eelpool on vastatud, et teadlikkus investeerimisel aktsiatesse on vähenenud, siis teadlikkust olemasolevatest võimalustest võib pidada pigem heaks.

Joonis 11. Teadlikkus võimalustest investeerides aktsiatesse

Lisaks investeerimisvõimalustele uuriti üliõpilaste teadlikkust investeerimiskidest. Küsitluses on välja toodud mitmed investeerimisega kaasnevad riskid, mis võivad esineda investeerimisel aktsiatesse. Lõputöös sooviti välja selgitada Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste teadlikkust olemasolevatest investeerimiskidest. Vastajal oli võimalus vastusena valida mitu investeerimiskit, millest ollakse teadlik aktsiatesse investeerimisel. Joonis 12 illustreerib, et kõige tuntum investeerimiskit on tururisk, millest oli teadlik 23% vastanutest. Teisena ollakse kõige

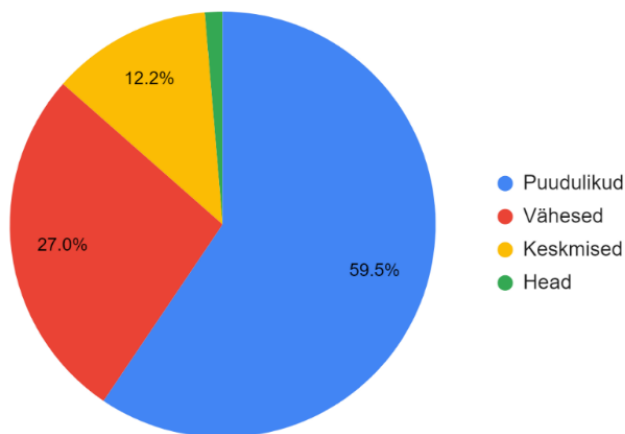
teadlikumad hinnariskist, teadis 22% vastanutest. Veel osutuks üheks populaarsemaks investeerimisriskiks likviidsusrisk, millest on teadlikud 18% vastanutest. Võrdselt 13% üliõpilastest on teadlikud dividendiriskist ja valuutariskist. Vähem teadlikud ollakse võrselt 5% regulatoorsest riskist ja arveldusriskist, 1% vastanutest on teadlik ka veel depooriskist. Antud tulemustest võime näha, et üliõpilased on teadlikud rohkem tuntud investeerimisriskidest nagu hinnarisk, likviidsusrisk ja tururisk.

Joonis 12. Teadlikkus investeerimisriskidest investeerides aktsiatesse

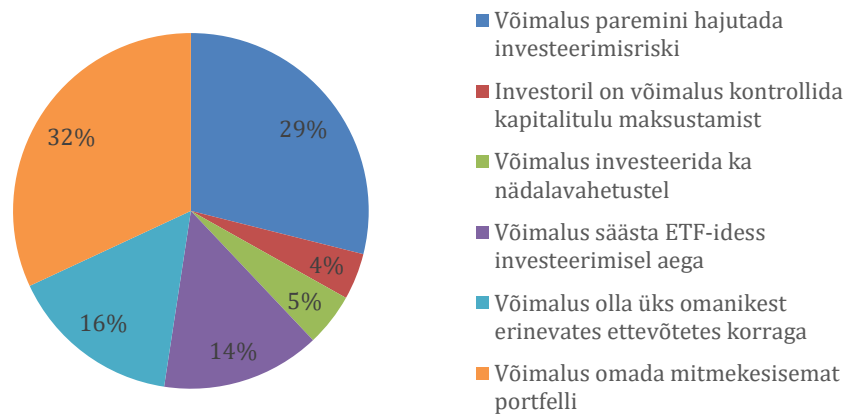
ETF ehk börsil kaubeldav fond on väärtpaberite kogum, mida on võimalik osta ja müüa maaklerfirma kaudu või börsil (ETF investeerimine – Kuidas investeerida ETF-idesse?, 2020). ETF-e peetakse pigem uudsemaks investeerimisvõimaluseks, mis on toodud investeerimisturule alles aastal 1993 ning mida kutsutakse paljude võimaluste maailmaks. Varasemalt on töös mainitud, et investeerimine ETF-idesse ei ole nii tuntud kui seda on näiteks investeerimine aktsiatesse või kinnisvarasse, kuid võrreldes varasema ajaga on suuresti tõusutrendis olnud ETF-id ehk börsil kaubeldavad fondid (Exchange Traded Fund) (Siegel, 2019, lk 322). Lõputöös soovitakse uurida Tallinna Tehnikakõrgkooli ärintuse ja halduse õppekaval õppivate üliõpilaste teadlikkust ETF-idesse investeerimisel. Jooniselt 13 nähtub millisel määral on üliõpilased teadlikud investeerimisinstrumentidist ETF ehk börsil kaubeldavad fondid. Tulemuste põhjal näeme, et üle poolte, 59.5% vastanutest, peab enda teadmisi investeerimisvõimalusest ETF-idesse puudulikuks ning 27% vastanutest peab enda teadmisi väheseks. Vastanute seas esineb üliõpilasi, kes hindavad enda teadmisi investeerides ETF-idesse

keskmiseks ning 1,4% vastanutest hindavad enda teadmisi lausa heaks. Küsitlusest saadud andmed vastasid ootustele, sest ETF ehk börsilkaubeldavad fondid ei ole niivõrd levinud investeerimisinstrument. Küll aga asjaolu, et vastanute seas leidub üliõpilasi, kellel on teadmised antud investeerimisinstrumentidest keskmised või head, näitab, et antud investeerimisinstrumenti tuntus kasvab.

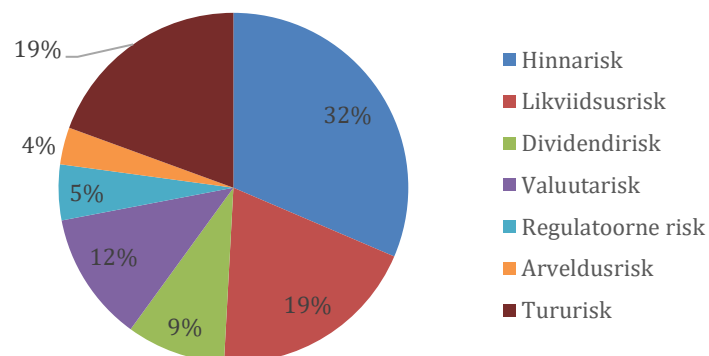
Joonis 13. Üliõpilaste teadlikkuse hindamine investeerides ETF-idesse

ETF-ide puhul uuriti üliõpilastelt nende teadlikkust võimalustest investeerimisel ETF-idesse nagu uuriti seda ka investeerimisel aktsiatesse. Küsimuse ülesehitus on samasugune nagu aktsiate puhul, kuid vastuse valikud olid omased vaid ETF-idele. Valiku vastustena oli välja toodud kuus erinevat võimalust, mis võivad esineda investeerides ETF-idesse. Joonisel 14 saame näha, millistest investeerimisvõimalustest on Tallinna Tehnikakõrgkooli ärimise ja halduse õppekaval õppivad üliõpilased teadlikud. Saadud tulemustest selgub, et kõige rohkem ollakse teadlik sellest, et investeerides ETF-idesse on võimalik omada mitmekesisemat portfelli, 32% vastanutest. Järjestuses teisenä teadsid 29% vastanutest, et investeerides ETF-idesse on võimalik paremini hajutada investeerimisriski, mida näiteks aktsiatesse investeerimisel ei esine. 16% vastanutest olid teadlikud asjaolust, et ETF-idesse investeerimine annab võimaluse olla üks omanikest erinevates ettevõtetes korraga ning 14% vastanutest on teadlikud võimalusest, et ETF-idesse investeerides on võimalik säästa aega. Vähem ollakse teadlikud sellest, et investeerides ETF-idesse on võimalus investeerida ka nädalavahetusel, teadis vaid 5% vastanutest, ning 4% vastanutest on teadlikud, et investoril on võimalus kontrollida kapitalitulu maksustamist investeerides ETF-idesse. Üliõpilased on teadlikud tuntumatest võimalustest, mis võivad esineda investeerides ETF-idesse nagu parem investeerimisriski hajutavus ja mitmekesisema portfelli omamine.

Joonis 14. Teadlikkus võimalustest investeerides ETF-idesse

Järgnevalt on välja toodud erinevad investeerimisriskid, mis võivad esineda investeerides ETF-idesse. Lisaks investeerimisvõimalustele uuriti üliõpilaste teadlikkust investeerimisriskidest. Lõputöös sooviti välja selgitada Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste teadlikkus olemasolevatest investeerimisriskidest. Vastajal oli võimalus vastusena valida mitu investeerimisriski, millest ollakse teadlik investeerides ETF-idesse. Jooniselt 15 selgub, et kõige tuntum investeerimisrisk, millest ollakse teadlik on hinnarisk, teadis 32% vastanutest. Võrreldes investeerimisriskide teadlikusega aktsiatesse on see 10% rohkem. Võrdselt 19% vastanutest on teadlikud nii tururiskist kui ka likviidsusriskist. Vähem teadlikud on üliõpilased valuutarsikist, 12% vastanutest. Dividendiriskist on teadlikud 9% vastanutest, regulatoorsest riskist vaid 5% vastanutest ning arveldusriskist on teadlikud vaid 4% vastanutest. Saadud tulemused on igati mõistetavad ning antud juhul on siiski enamus vastajatest teadlikud tuntumatest investeerimisriskidest ETF-idesse investeerimisel.

Joonis 15. Teadlikkuse hindamine riskidest investeerides ETF-idesse.

Võrreldes antud lõputöö raames läbiviidud uuringu tulemusi hiljuti avaldatud Turu-uuringu tulemustega, kus selgus, et 60% Eesti elanikest peab oma teadmisi keskmiseks, 17% inimestest pidasid enda teadmisi rahaasjadest kõrgeks ning 2% suisa väga kõrgeks (Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring, 2019, lk 125), saame näha, et üliõpilaste teadlikkus on mõnevõrra madalam. Sellel aastal läbi viidud küsitluses esineb rohkem üliõpilasi, kes hindavad enda teadmisi väheks mõlema finantsinstrumendi suhtes ning neid kes hindavad enda teadmisi heaks või keskmiseks esineb vähem. Saadud tulemustest selgus, et üliõpilased on üsnagi teadlikud tuntumatest investeerimisvõimalustest nii aktsiatesse kui ETF-idesse. Veel ollakse teadlikud tuntumatest investeerimiskidest, mis võivad investeerimisel esineda.

3.5 Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö raames uuriti Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja haldus õppekavagrupi üliõpilastelt nende teadlikkust võimalustest ja riskidest investeerides aktsiatesse ja ETFidesse. Saadud tulemuste põhjal tehakse ettepanekuid ärenduse ja halduse õppekavade arendamiseks.

Läbi viidud uuringu tulemustest võime näha, et Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekava grupi üliõpilased hindasid enda investeerimisalseid teadmisi pigema vähesteks. Antud juhul võivad saadud tulemused olla subjektiivse hinnanguga ning palju loeb ka igast indiviidist, kuid võimalus on anda siiski üldine hinnang üliõpilaste teadlikkusele. Varasemalt on töös välja toodud, et investeerimine on ajaga muutunud populaarsemaks ning investeerimisest räägitakse aina rohkem. Saadud tulemustest võime näha, et suurem arv vastanutest ei ole alustanud investeerimisega olenemata nende vanusest, kas nad elavad Tallinnas, suuremas linnas või külas ning olenemata, milline on nende eelnev haridus, enne kõrgkooli astumist. Uuringu käigus selgus, et kõige enam saadakse investeerimisalseid teadmisi internetist investeerimis veebilehekülgedelt või teemakohastest artiklitest. Paljud tudengid saavad investeerimisalseid teadmisi perekonnalt, tuttavatelt või sõpradelt ning ka raamatutest. Tänapäeval on juurde tulnud mitmeid investeerimistematilisi raamatuid, mis on ka eesti keeles või siis juba eesti keelde ümber tõlgitud. Internetis võib tekkida olukord, kus kasutatav materjal ei pruugi olla, kas ajakohane või asjakohane, mis võib tekitada piisavalt segadust.

Uuringus selgus, et peamiselt peavad üliõpilased enda teadmisi investeerimisel aktsiatesse pigem väheks või keskmiseks ning ETF investeerimisel hinnatakse enda teadmisi pigem puudulikuks või vähesteks. Antud tulemused näitavad, et olenemata rohkema informatsiooni kättesaadavusega on

uuritud investeerimisinstrumentide alane teadlikkus madal. Üliõpilaste ettepanekul soovitakse, et koolis oleks rohkem investeerimis alaseid loenguid või valikaineid, kus on võimalik õppida investeerimisalaseid baasteadmisi ning saada soovitusi investeerimisteemalistele allikatele. Saadud tulemustest saame kinnitust eelpool töös välja toodud põhjuse, miks antud uurimust on vaja läbi viia, on ebapiisavad teadmised investeerimisinstrumentidest.

Saadud andmetest võime näha, et üliõpilased on teadlikud erinevatest võimalustest ning tuntumatest riskidest investeerides aktsiatesse ja ETFidesse. Sellegipoolest ei tegele investeerimisega 37.8% uuringule vastajatest. Mitte investeerimise põhjused võivad olla erinevad. Uuringus saadud tulemuste põhjal võime eeldada, et antud põhjusteks võivad olla üliõpilaste vähene riskitaluvus, vähene investeerimisalane teadlikkus ning puudulik finantspuhver. Sellised tegurid on tihti välja toodud ka teoreetilistes aspektides ning võivad investeerimisega alustamist suuresti mõjutada. Investeerimisega soovitatakse alustada juba noorelt, et panna liitintress enda kasuks tööle. Uuringu tulemustest selgus, et suurem osa üliõpilastest on alustanud investeerimisega juba alates 22-27 eluaastast. Saadud tulemused näitavad, et nooremad inimesed on huvitatud investeerimisest aina enam.

Tuginedes empiirilise uuringu tulemustele, tehakse järgnevad ettepanekud, mis aitaksid kaasa ärinduse ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste investeerimisalaseid teadmisi tõsta:

- lisada õppekavadesse valikainetena investeerimist;
- kutsuda loengutesse külalislektoreid ning tuntud investeerimisgurusid;
- viia läbi investeerimisteemalisi avalikke loenguid või koolitusi.

Ettepanekute põhjal uuriti üliõpilastelt veel, millistelt investeerimisgurudelt sooviksid nad õppida koolis läbi koolituste. Suurendades kõrgkoolis koolituste ja seminaride läbiviimist, kutsudes külalislektoreid, siis üliõpilaste seas soovitakse õppida veel rohkem tuntud investeerimisgurudelt. Peamiselt pakuti kolme inimest, kes on tänapäeval Eesti ühed tuntumad investeerimisga tegelevad inimesed, kelleks on Kristi Saare, Investor Toomas ning Jaak Roosaare ja paljud teised. Uuringu küsitlusele vastajate hulk oli küll oodatust väiksem, kuid sellegipoolest on võimalik anda saadud andmete põhjal ülevaade üliõpilaste investeerimis teadlikkusest võimalustest ja riskidest investeerimisel aktsiatesse ja ETFidesse. Ettepanekud ärinduse ja halduse õppekava täiendamiseks edastatakse Tallinna Tehnikakõrgkoolile arutamiseks.

KOKKUVÕTE

Investeerimine muutub aasta aastalt üha enam aktuaalsemaks ning paljud inimesed on hakanud enam tegelema investeerimisega. Investeerimisel on küll mitmeid erinevaid võimalusi ning on olemas erinevaid finantsinstrumente kuhu investeerida. Antud lõputöös oli välja toodud kaks finantsinstrumenti, milleks olid aktsiad ja ETF-id (börsil kaubeldavad fondid). Inimeste investeerimise alastest teadmistest on läbi viidud mitmeid uuringuid juba varasematel aastatel. Kuid ajaga teadmised investeerimise võimaluste ja riskide kohta muutuvad ja on hea jätkuvalt teha uuringuid uurimaks inimeste investeerimis alaseid teadmisi, et välja selgitada kitsaskohad, mille võibolla saaks rohkem tähelepanu pöörata.

Lõputöö eesmärk oli välja selgitada teadmised investeerimisest aktsiatesse ja ETF-idess ärimise ja halduse õppekavagrupi näitel.

Teema valikul lähtuti lõputöö teema aktuaalsusest, mis viimastel aastatel on muutunud rohkem päevakajalisemaks, kus aktsiaturud on pidevas kõikumises ja aina rohkem soovitatakse kasutada investeerimiseks ETF. Lõputöös seletati lahti investeerimisega seotud mõisted. Saime teada täpsemalt, mis on aktsia - väärtipaber, mis näitab selle omaniku õigust osale ettevõtte varast ja kasumist. Võib olla ei ole ETF-id ehk börsil kaubeldavad fondid niivõrd tuntud, aga tegemist on väärtipaberite kogumiga, mida saab osta ning müüa maaklerfirma kaudu või börsil. Lõputöö andis selgema ülevaate investeerimise olemusest, kus investeerimisest saadakse aru kui tegevusest, kus raha paigutatakse mõnda projekti, kas käivitamiseks või laiendamiseks, vara või intressi ostmiseks, eesmärgiga kasvatada sissetulekut või ajajooksul suurendada väärtust.

Igal asjal on nii positiivsed kui negatiivsed omadused ja samuti on investeerimisel. Siinkohal tuleb tõdeda, et investeerimisel käib tulusus ja risk käsikäes, aga olles teadlik investeerimis võimalustest ja riskidest erinevatesse investeerimisinstrumentidesse annab kindlama tunde teha kasumlike otsuseid. Antud töös kirjeldati eraldi mõlema varaklassi võimalusi ja riske. Samuti on teoreetilise osa viimases alapeatükis toodi välja võrdlustabel kahe varaklassi võimaluste ja riskide hindamiseks. Võime näha, et investeerimine võib olla igati positiivne ja antud varaklasside puhul eriti pikaajaliselt investeerides. Aktsiad ja ETF-id on üksteisest erinevad, aga nendesse investeerimine on väga sarnane. Investeerides aktsiatesse on võimalik saada osa ettevõtte omanikust ja võimalik on osaleda ka aktsionäride üldkoosolekul. ETFide puhul esineb madalam investeerimisrisk, madalamad tasud ja kaubelda saab ETF-idega igal ajal. Negatiivsemad küljed investeerimisel nendesse kahte varaklassi olid välja toodud

järgmised: võivad olla aega võtvamad, puudub otsene kontroll investeeringute üle, võid jääda suurelt kahjumise ja näiteks puudub likviidsus.

Lõputöö uuring viidi läbi veebi keskkonnas, kus kasutati Google Forms' küsitluse koostamiseks ning uuringus oli kasutatud kvantitatiivset andmekogumismeetodit. Uuring viidi läbi Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekavagrupi üliõpilaste seas.

Empiirilise uuringu tulemuste põhjal koostati ettepanekud, mis aitaksid Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekavagruppi täiendada investeerimisalaste teadmistega. Ärenduse ja halduse õppekavale oleks soovitatav luua investeerimis alaseid valikaineid. Lisaks tuleks läbi viia rohkem investeerimisteemalisi koolitusi või loenguid ning kuhu kutsutaks külalislektoreid ja tuntumaid investeerimisgurusid.

Kõik lõputöös seatud uurimisülesanded said täidetud ning järelduste põhjal oli võimalik teha ettepanekuid Tallinna Tehnikakõrgkooli ärenduse ja halduse õppekavade arendamiseks.

Lõputöö annab hea ülevaate investeerimisalaste teadlikkuse kitsaskohtadest, millele tähelepanu pöörates aitaks tõsta üldist investeerimis teadlikkust ärenduse ja haldus õppevakava grupi üliõpilaste seas.

Antud lõputöös saab kasu Tallinna Tehnikakõrgkool, kes saab antud tulemuste põhjal viia sisse muudatused ärenduse ja halduse õppekavade täiendamiseks ning loodetavasti üliõpilased seeläbi, et Tallinna Tehnikakõrgkool võtab arvesse saadud tulemusi oma edasistes õppekavade arendamise plaanis.

SUMMARY

Investing is becoming more and more important every year and many people are starting to invest more. There are many different ways to invest and there are different financial instruments to invest in. In this dissertation, two financial instruments were identified, which were shares and ETF-s (exchange traded funds). Several studies on people's investment knowledge have been conducted in previous years. However, knowledge of investment opportunities and risks will change over time and it is a good idea to continue researching people's investment knowledge to identify bottlenecks that may need more attention.

The aim of the dissertation was to find out the knowledge about investing in shares and ETFs on the example of the business and administration curriculum group.

The choice of the topic was based on the topicality of the dissertation topic, which has become more and more relevant in recent years, where stock markets are constantly fluctuating and it is increasingly recommended to use ETFs for investment. In the dissertation, the concepts related to investing were explained. We learned more precisely what is a share security, which shows the right of its owner to share in the company's assets and profits. ETFs, or exchange traded funds, may not be as well known, but they are a set of securities that can be bought and sold through a brokerage firm or on a stock exchange. The dissertation provided a clearer picture of the nature of an investment, where an investment is understood as an activity where money is invested in a project, either to start or expand it, to buy property or interest, in order to increase income or increase value over time.

Everything has both positive and negative qualities and is also an investment. It should be noted here that return on investment and risk go hand in hand, but being aware of the investment opportunities and risk in different investment instruments gives a stronger sense of making profitable decisions. In this work, the opportunities and risks of both asset classes were described separately. The last subchapter of the theoretical part also presents a comparison table for assessing the opportunities and risks of the two asset classes. We can see that the investment can be very positive and especially long-term investing for these asset classes. Equities and ETF-s are different, but investing in them is very similar. By investing in shares, it is possible to become a part of the owner of the company and it is also possible to participate in the general meeting of shareholders. ETFs have lower investment risk, lower fees and can be traded at any time. The most negative aspects of investing in these two asset

classes were as follows: they can be more time consuming, there is no direct control over the investment, you can miss out on large losses and, for example, there is no liquidity.

The dissertation survey was conducted in a web based environment using the Google Forms survey and used a quantitative data collection method. The survey was conducted among the students of the business and administration curriculum group of Tallinn University of Technology.

Based on the empirical results, proposals were prepared that would help to supplement the curriculum of business and administration of Tallinn University of Technology with an investment research group. It would be advisable to create investment electives for the curriculum in business and administration. In addition, more training or lectures on investment should be provided and to which guest lecturers and well-known investment gurus would be invited.

All the research tasks set in the dissertation were fulfilled and based on the conclusions it was possible to make proposals for the development of business and administration curricula at Tallinn University of Technology.

The dissertation provides a good overview of investment awareness bottlenecks, which, if addressed, would help to raise the general investment awareness among the students of the business and administration curriculum group.

Tallinn University of Technology will benefit from this dissertation, which will be able to introduce changes to supplement business and administration curricula based on these results, and hopefully students will take Tallinn University of Technology into account in their submissions in the curriculum development plan.

VIIDATUD ALLIKAD

- Admiral Markets. (2020). *Kuidas investeerida ja seda ajal, mil räägime koroonaviiruse mõjust majandusele?*. Kasutamise kuupäev: 07.06.2020, allikas Postimees Majandus: <https://majandus24.postimees.ee/6931910/kuidas-investeerida-ja-seda-veel-ajal-mil-raagime-koroonaviiruse-mojust-majandusele>.
- Aktsiad. (2020). Investeerimisõpik. Kasutamise kuupäev: 17.05.2020, allikas LHV: <https://fp.lhv.ee/academy/investmentguide?locale=et>
- Arbitraaz. (2022). Capital. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Capital: <https://capital.com/et/arbitraaz-definitsioon>
- Beilmann, M. (2020). *Küsimustiku koostamine*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Tartu Ülikool: <https://samm.ut.ee/k%C3%BCsimustiku-koostamine>
- Chen, J. (2021). Investment. *Investopedia*. Retrieved February 15, 2022, from <https://www.investopedia.com/terms/i/investment.asp>.
- Chen, J. (2022). Exchange-Traded Fund (ETF). *Ivestopedia*. Retrieved April 11, 2022, from <https://www.investopedia.com/terms/e/etf.asp>
- Chen, J. (2022). Indeks Futures. Retrieved April 11, 2022, from <https://www.investopedia.com/terms/i/indexfutures.asp>
- Dividend investor. (2021). *Kui kulukas on investeerimine ehk kodumaiste teenusepakkujate tasude võrdlus*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Dividendi investor: <https://www.dividendinvestor.ee/2021/03/14/kui-kulukas-on-investeerimine-ehk-kodumaiste-teenusepakkujate-tasude-vordlus/>
- Dividendi investor. (2015). *ETF-i abc: alusindeks – kõige olulisem tegur ETF-i valikul*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022 allikas Dividendi investor: <https://www.dividendinvestor.ee/2015/09/07/etf-i-abc-alusindeks-koige-olulisem-tegur-etf-i-valikul/>
- Eesti elanike finantskirjaoskuse ehk rahatarkuse uuring. (2019). Turu-uuringute AS. Kasutamise kuupäev: 05.02.2020, allikas Rahandusministeerium: https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/eesti_elanike_finantskirjaoskuse_aruanne_loplik_november_2019_.pdf

ETF investeerimine – Kuidas investeerida ETF-idesse?. (2021). Admiral Markets. Kasutamise kuupäev: 04.03.2022, allikas Admiral Markets: <https://admiralmarkets.ee/education/articles/etfs/etf-kauplemine>

ETF-id (börsil kaubeldavad fondid). (2022). SEB. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas SEB: <https://www.seb.ee/eraklient/kogumine-ja-investeerimine/investeerimine/etf-id-borsil-kaubeldavad-fondid>

ETFidesse investeerimise negatiivne külg. (2020) Investeerimine. Kasutamise kuupäev: 13.05.2020, allikas Trad Investors: <https://et.tradinvestors.com/downside-investing-etfs-349365#menu-1>

Hänni, K. (2008). Aktsiad. Rmt: Toimetaja, Zirnask, V. (Toim), Väärtpaberite teejuht (lk 14-16). EestiPäevaleht: Tallinna Raamatutrükikoda

InfoViking. (2022). *Investeerimine algajale: Põgus teejuht finantsmaailma*. Kasutamise kuupäev: 01.04.2022, allikas InfoViking: <https://infoviking.ee/investeerimine-algajale/>

Investeerimine vs kauplemine - millised on nende erinevused?. (2020). Admiral Markets. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Admiral Markets: <https://admiralmarkets.com/ee/education/articles/trading-instruments/investeerimine-vs-kauplemine>

Investeerimine. (2022). Investeerimiskonto. Kasutamise kuupäev: 01.04.2022, allikas Investeerimiskonto: https://investeerimiskonto.ee/investeerimine/?gclid=CjwKCAjwopWSBhB6EiwAjxmqDejaLPsxOKbuwPpCX2QFPcZcAb6tAcInW9Y5MvSrJCVMCeEtKYEwiAxoCBzUQA_vD_BwE

Investeerimise ABC. (2020). SEB. Kasutamise kuupäev: 02.05.2020, allikas SEB: <https://www.seb.ee/kogumine-ja-investeerimine/investeerimine/investeerimisfondid/investeerimise-abc>

Investoriteliit. (2020). Kasutamise kuupäev: 06.06.2020, allikas: <https://www.investoriteliit.ee/alternatiivturg-first-north-mtf-multilateral-trading-facility/>

Kask, K. (2020). *IMF andis hinnangu Eesti majandusele*. Kasutamise kuupäev 10.02.2020, allikas Eesti Pank: <https://www.eestipank.ee/blogi/imf-andis-hinnangu-eesti-majandusel>

Kivinurm-Priisalm, K. (2007). Investeerimise strateegiad. Rmt: Toimetaja, Nurrga, A (Toim), *Investeerimise teejuht* (lk 105-107, 110, 138). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.

Kraun, M. (2017). *Noor, pane liitintress enda kasuks tööle!*. Kasutamise kuupäev: 13.04.2022, allikas Äripäev: <https://www.aripaev.ee/borsiuudised/2017/01/21/noor-pane-liitintress-enda-kasuks-toole>

- Kress, M. (2017). *Kõik, mida on vaja teada ETFidest*. Kasutamise kuupäev: 13.05.2020, allikas Äripäev: <https://www.aripaev.ee/borsiuudised/2017/10/31/koik-mida-on-vaja-teada-etfidest>
- Liiva, S. (2019). *Raivo Hein pensionireformist: 30 aasta pärast on meil suur hulk pensionäre, kes tulevad tänavale protestima ja nõuavad endale pensionitõusu*. Kasutamise kuupäev: 02.11.2019, allikas Delfi: <https://arileht.delfi.ee/news/investeeri/raivo-hein-pensionireformist-30-aasta-parast-on-meil-suur-hulk-pensionare-kes-tulevad-tanavale-protestima-ja-nouavad-endale-pensionitõusu?id=87661291>
- Lind, L. (2007). Kauplemine Balti börsil. Rmt: Toimetaja, Nurriga, A (Toim), *Investeermise teejuht* (lk 189-190). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Lind, L. (2007). Kauplemine Euroopa turgudel. Rmt: Toimetaja, Nurriga, A (Toim), *Investeermise teejuht* (lk 201-202). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Martin, K. (2005). Väärtpaperituru infrastruktuuride integratsioon Euroopas. *Kroon ja majandus*, Nr 4, lk 16. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas: https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/publication/et/Arhiiv/kroon_majandus/2005/_2_2.pdf
- Millised on investeermise kohta käivad levinumad müüdid?*. (2021). Ärileht. Kasutamise kuupäev: 10.04.2022, allikas Delfi: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/95040735/millised-on-investeermise-kohta-kaivad-levinumad-muudid>
- Mis on aktsiad?*. (2022). Financer. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Financer: <https://financer.com/ee/saastmine/aktsiad/>
- Mis on investeermine?* (2019). Minuraha. Kasutamise kuupäev: 05.11.2019 allikas Minuraha: <https://minuraha.ee/et/mis-investeermine>
- Mis on väärtpaperid ja kuidas nendega kaubelda?*. (2020). Admiral Markets. Kasutamise kuupäev: 10.04.2022, allikas Admiral Markets: <https://admiralmarkets.com/ee/education/articles/shares/mis-on-vaartpaperid>
- Oja, T. (2020). *Aktsiatarkus: pole tähtis, millal osta, peasi on osta järjepidevalt*. Kasutamise kuupäev: 20.04.2020, allikas Postimees: https://leht.postimees.ee/6881222/aktsiatarkus-pole-tahtis-millal-osta-peasi-on-osta-jarjekindlalt?_ga=2.99102558.1944276789.1588539301-523039756.1538063571
- Oja, T. (2020). *Investor Mari: Mida teha börsikrahi ajal?*. Kasutamise kuupäev: 20.04.2020, allikas Postimees: <https://leht.postimees.ee/6929308/mida-teha-borsikrahi-ajal>

- Oja, T. (2021). *Investeering, kauplemine, spekulatsioon - mis on mis?*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Postimees: <https://investor.postimees.ee/7274746/investeering-kauplemine>
- Raik, S. (2020). *TOP101 metoodikast ehk millise jälje jättis koroonakriis ja kus on üksikarvud?!*. Kasutamise kuupäev: 14.06.2021, allikas Delfi: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/91771445/top101-metoodikast-ehk-millise-jalje-jattis-koroonakriis-ja-kus-on-üksikarvud>
- Rohtjärvi, N. (2016) Investeeringu ja kauplemise tulususe ja riski analüüs modernse portfelli teooria ja lühikeseks müügi ning tehnilise analüüsi näitel. (Lõputöö). Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Tallinna Tehnikaülikool Tallinna Kolledž: <file:///C:/Users/siive/Downloads/27c5f7472cdd42d19a9e2cb5df9779d7.pdf>
- Roosaare, J. (2016). *Aksiad ja maksud*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Rikkaks Saamise Õpik : <https://roosaare.com/2016/03/aksiad-ja-maksud/>
- Roosaare, J. (2016). *Aksiatega rikkaks saamise õpik*. Tallinn: Jaak Roosaare ja Leguar Capital OÜ.
- RTJ 3 Finantsinstrumendid. (01.01.2018), Rahandusministri määruse „Raamatupidamise Toimkonna juhendite kehtestamine“ Lisa 3; kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 01.01.2017 või hiljem. Kasutamise kuupäev: 10.04.2022, allikas Rahandusministeerium: file:///C:/Users/siive/Downloads/rjt_3.pdf
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Tartu Ülikool: <https://samm.ut.ee/valimid>
- Rämson, T. (2019). *Hinnangud aksia-ja kinnsivarainvesteeringu võimalustele ja riskidele*. (Lõputöö). Kasutamise kuupäev: 04.11.2020, allikas Lääne-Viru Rakenduskõrgkool: Rämson T Lõputöö 2019.pdf
- Saario, S. (2020). *Kuidas ma investerin börsiaksiatesse*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Siegel, J., J. (2019). *Aksiad pikaajalise investeeringuna*. Harjumaa: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Siniloo, G. (2018). *Sul on liiga vähe raha et mitte investeerida*. Kasutamise kuupäev: 10.04.2022 allikas LHV: <https://fp.lhv.ee/news/newsView?locale=et&newsId=5339034>
- Siniloo, G. (2019). *Investeering Baltikumi väärtpaberitesse*. Kasutamise kuupäev: 06.06.2020, allikas LHV: <https://fp.lhv.ee/file?id=46037>
- Srivastava, S. (2020). *Impact of Internet Growth on the Online Stock Trading in India*. Retrieved May 14, .2020, from <http://www.icommercecentral.com/open-access/impact-of-internet-growth-on-the-online-stock-trading-in-india.php?aid=38288>

- Zirnask, V. (2007). Miks investeerida?. Rmt: Toimetaja, Nurriga, A (Toim), *Investeeringu teejuht* (lk 11, 17). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Tanilas, T. (2020). *Investeeringu arvesta maksudega. Kas valida tavamaksustamine, investeeringukonto või teha firma?*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Delfi: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/91014169/investeeringu-arvesta-maksudega-kas-valida-tavamaksustamine-investeeringukonto-voi-teha-firma>
- Tanilas, T. (2020). *Karid investeeringuga alustamisel. Millised need on?*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Delfi: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/90740437/karid-investeeringuga-alustamisel-millised-need-on>
- Teleks. (2021). *Investeeringu vs kauplemine aastal 2021 - milline on teie jaoks parim?*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Successfultrading: https://successfultradings.com/et/investing-vs-trading-in-2021-which-is-best-for-you/?ao_noptimize=1
- Terminite sõnastik. (2022). Admiral Markets. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Admiral Markets: <https://admiralmarkets.com/ee/education/traders-glossary>
- Toimetaja, Rebane, L. (Toim). (2020). *Eksperdid vastavad: miks on praegu parem aeg investeeringuks kui paar kuud tagasi?*. Kasutamise kuupäev: 28.04.2020, allikas Delfi: <https://kasulik.delfi.ee/news/kasulikselgitab/eksperdid-vastavad-miks-on-praegu-parem-aeg-investeeringuks-kui-paar-kuud-tagasi?id=89388825>
- Trading. (2022). XETRA. Retrieved April 11, 2022, from <https://www.xetra.com/xetra-en/trading>
- Turgudest. (2022). Turuinfo. Kasutamise kuupäev: 11.04.2022, allikas Nasdaq: <https://nasdaqbaltic.com/et/turuinfo/turgudest/>
- Tõnisson, R. (2020). *Purustame levinud investeeringumüüte*. Kasutamise kuupäev: 01.05.2020, allikas LHV: <https://fp.lhv.ee/news/newsView?locale=et&newsId=5535136>
- Uuring: aktsiatesse investeeringu takistab teadmiste nappus. (2021). Rahageenius. Kasutamise kuupäev: 14.06.2021, allikas SEB kiiruur: <https://raha.geenius.ee/rubriik/uudis/uuring-aktsiatesse-investeeringu-takistab-teadmiste-nappus/>
- Uuring: eestimaalased peavad parimaks investeeringuks kinnisvara. (2018). Swedbank. Kasutamise kuupäev 05.02.2020, allikas Swedbank Rahaasjade Teabekeskus: <https://kukkur.swedbank.ee/investeeringu/uuring-eestimaalased-peavad-parimaks-investeeringuks-kinnisvara>
- Uuring: peaaegu pooled Eesti noored ei pea investeeringu vajalikuks. (2019). Postimees. Kasutamise kuupäev: 02.11.2019, allikas SEB noorteuur:

<https://majandus24.postimees.ee/6725716/uuring-peaaegu-pooled-eesti-noored-ei-pea-investeerimist-vajalikuks>

- Vaik, K. (2021). *Tallinna Tehnikakõrgkooli üliõpilaste võimalused ja tegevused investeerimiseks*. (Lõputöö). Kasutamise kuupäev: 29.04.2022, allikas Tallinna Tehnikakõrgkool: 2021_Vaik_Kristin_loputoo.pdf
- Vallikivi, A. (2007). Väärtpaberitega seotud mõisted. Rmt: Toimetaja, Nurriga, A (Toim), *Investeerimise teejuht* (lk 60, 63, 66, 67, 70). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Valner, G. (2021). *Eraisikute investeerimisteadlikkus- ja harjumused*. (Lõputöö). Kasutamise kuupäev: 28.04.2022, allikas Tallinna Tehnikakõrgkool: 2021_valner_getter_loputoo.pdf
- Võrklaev, E. (2007). Investeerimise põhitõed. Rmt: Toimetaja, Nurriga, A (Toim), *Investeerimise teejuht* (lk 87, 95, 99, 100). Äripäev: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Äriseadustik*. (01.09.1995). Viimati muudetut 28.02.2019. Kasutamise kuupäev: 14.05.2020, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128022019011?leiaKehtiv>

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Lugupeetud küsimustikule vastaja!

Olen Tallinna Tehnikakõrgkooli teenusmajanduse instituudi ärijuhtimise IV kursuse üliõpilane Siive Kams ning olen koostanud lõputöö teemal “Aktsiatesse ja ETF investeerimise võimalused ja riskid äranduse ja halduse õppesuuna näitel”. Küsitluse eesmärk on välja selgitada teadmised investeerimisest aktsiatesse ja ETF-idess äranduse ja halduse õppesuuna näitel.

Küsitlus koosneb 20 küsimusest. Küsitluse täitmisel on tagatud vastaja anonüümsus. Küsitlusest saadud vastuseid analüüsitakse ainult lõputöö eesmärgil. Küsitlus koosneb valikvastustega küsimustest, kus tuleb märkida endale kõige õigem vastus ning avatud vastustega küsimustele vastused kirjutada sõnadega. Küsitlusele vastamine võtab aega 5-10 minutit.

Täna, et leidsite aega küsitlusele vastamiseks!

1. Teie vanus

2. Millises vanuses alustasite investeerimist?

- Ei ole investeerimisega veel alustanud
- Alates 10-15 eluaastast
- Alates 16-21 eluaastast
- Alates 22-27 eluaastast
- Alates 28-35 eluaastast
- Alates 36-45 eluaastast
- Alates 56 ja hiljem

3. Valige sobivaim vastuse variant enda elukohaks.

- Tallinn
- Suurlinn
- Alevik, küla

4. Kuidas hindate enda teadmisi investeerides aktsiatesse?

- Puudulikud
- Vähesed
- Keskmised
- Head
- Väga head

5. Millistest investeerimisriskidest olete teadlik investeerides aktsiatesse?

- Hinnarisk
- Likviidsusrisk
- Dividendirisk
- Valuutarisk
- Regulaatorne risk
- Arveldusrisk
- Depoorisk
- Tururisk

6. Millistest võimalustest olete teadlik investeerides aktsiatesse?

- Võimalus saada pikaajaline passiivne sissetulek
- Õigus ettevõtte dividendidele
- Võimalus saada ettevõtte üheks omanikuks
- Võimalus osaleda aktsionäride üldkoosolekul
- Õigus saada osa ettevõtte varast ettevõtte pakrotistumisel

7. Kuidas hindate enda teadmisi investeerides ETF-idesse? (Exchange-traded funds ehk Börsil kaubeldav fond)

- Puudulikud
- Vähesed
- Keskmised
- Head
- Väga head

8. Millistest investeerimisriskidest olete teadlik investeerides ETF-idesse?

- Hinnarisk
- Likviidsusrisk
- Dividendirisk
- Valuutarisk
- Regulaatorne risk
- Arveldusrisk
- Depoorisk
- Tururisk

9. Millistest võimalustest olete teadlik investeerides ETF-idesse?

- Võimalus paremini hajutada investeerimisriski
- Investoril on võimalus kontrollida kapitalitulu maksustamist
- Võimalus investeerida ka nädalavahetustel
- Võimalus säästa ETF-idess investeerimisel aega
- Võimalus olla üks omanikest erinevates ettevõtetes korraga
- Võimalus omada mitmekesisemat portfelli

10. Millisel erialal õpite Tallinna Tehnikakõrgkoolis?

- Kaubandusökonoomika
- Majandusarvestus
- Teabehalduse ja infosüsteemide korraldamine
- Ärijuhtimine

11. Mitmendal kursusel õpite Tallinna Tehnikakõrgkoolis?

- Esimene kursus
- Teine kursus
- Kolmas kursus
- Neljas Kursus

12. Milline oli teie eelnev haridustase enne Tehnikakõrgkooli õppima asumist?

- Keskharidus
- Kutsekeskharidus
- Kutseharidus
- Bakalaureusekraad; rakenduskõrgharidus
- Magistrikraad
- Doktorikraad

13. Millistest allikates olete saanud informatsiooni investeerimise kohta?

- Investeerimisteamalisi raamatuid lugedes
- Investeerimis veebileheküljed, teemakohased artiklid
- Sugulased, tuttavad, pereliikmed
- Koolitused, loengud, kõrgkool
- Investeerimisklubid, -festivalid
- Muu, milline?

14. Milliseid investeerimisinstrumente investeerimiseks kasutaksite? Miks

- Hoiused
- Võlakirjad
- Maasse Investeerimine
- Kinnisvara
- Ühisrahastus
- Hoiu-laenuühistud
- Akstiafondid ja aktsiad
- Laenude ja äri-laenude andmine
- Kuld ja väärismetallid
- Toorained
- Idufirmad
- Valuutaturg (Forex)
- ETF (Börsil kaubeldavad investeerimisfondid)
- Krüptovaluuta
- Põhjendus:.....

15. Millisel eesmärgil tegelete investeerimisega?

- Koguda raha suuremaks väljaminekuks
- Kindlustada endale parem tulevik
- Koguda raha reisimiseks
- Plaan osta uus auto
- Plaan soetada endale uus kodu
- Tasuda õpingute eest
- Pensionile jäämiseks
- Ei tegele investeerimisega
- Muu:.....

16. Millised eeldused peaksid olema algajal investoril?

- Palju säästetud raha
- Piisavalt vaba aega
- Palju finantsalaseid teadmisi
- Riskitaluvus
- Regulaarne investeerimine
- Muu:.....

17. Milliste summadega saab alustada investeerimist?

- Vastus:.....

18. Millises summas Te investeerite igakuiselt?

- Ei investeri
- 1-19 eurot
- 20-50 eurot
- 51-100 eurot
- 101-200 eurot
- 201-500 eurot
- Üle 500-euro kuus

19. Teie ettepanekud, mis aitaks tõsta investeerimisalaseid teadmisi koolis.

- Vastus:.....

20. Millistelt investeerimisgurudelt soovite koolis õppida läbi koolituste?

- Investor Toomas
- Kristi Saare
- Jaak Roosaare
- Taavet Hinrikus
- Märten Kress
- Raivo Hein
- Marat Kasparov
- Muu:.....